

Ljubljanski

ZVON

Leposloven in znanstven list.

Štev. 3.

V Ljubljani 1. sušca 1891.

Leto XI.

Poslednja straža.

Po tlaku stopa strog in mrk,
Visi mu ivje z brade, z brk.

Iz svetlih doli pa dvoráu,
Odmeva gódbne šum glasáu.

Glavár posadke, general,
Meščanom daje pír in bal.

Šampanjec péni se, kípí,
Sto parov v plesu se vrtí.

Hej, lep je tudi zunaj ples!
Divjá od zemlje do nebés.

Plesálka burja je gospá
In s snegom pleše in divjá.

No on sred métežev, vetróv
Palačo straži krog voglów.

Poslednja straža je nocój —
Odpust dobí že jutri svoj!

Čim bolj pred jutrom gíne noč,
Tem jačja je viharjev moč.

Mraz brije do mozgá, kostij,
Po žilah kri se ledení.

In on po straži gor in dol
Koraka zmrzel že na pol.

A vroče bije mu srcé,
Vse misli mu na jug leté;

Na jug, v domači solnéni kraj,
Kjer zime, mraza ni sedaj.

In jutri pojde že domów,
Povrne se pod rojstni krov!

Naj vihra, sneg razsájata,
Okrog palače rájata!

Kaj mar mu zámetov, snégá!
On že je tam . . . domá, domá.

Pod óknom spet nocój stoji,
Nevesti svoji zrè v očí.

Tá južna noč, prelestna tá,
Razkošen vetrič le pihljá . . .

»In ko zasije beli dan,
Privedem svatov ti pred stan . . .

Daní se . . . Čuj veselja hrum,
Poskočne gódbne burni šum!

A to v palači ples šumí,
Pred vrati pa vojak stoji.

Ob puško v zámetu oprt
Stoji na straži mrtev, trd.

A. Aškerc.

Izdajalec.

Strah noči krog mene pözne,
V duši moji ljut obup,
V prsih tu zavesti grözne
Péče me morilni strup . . .
Kje mirú srcé naj išče,
Kje je moje zavetišče?

Izdajálec! Döbl in göra,
Šira plan in hrib neštét:
Kar obseva dneva zöra,
Vse šepeče mi: Preklét! . . .
Svet vesoljni pádi náme,
Smrti naj me noč objáme!

Crna je pregreha moja,
Zadostila zánjo ni!
V hipu odločilnem boja
Šél izdät sem rôdno kri,
Zémľjo drago ž njo — jedino
Šél izdät sem domovino.

Čuj, strašno grmé topovi,
Med junake smrt nosèd;
Klici se glasé suroví,
Krha se ob meču mëč;
V curkih teče krvna sraga —
Zlaj — vse tiho — Kje je zmaga?

Kje je zmaga?! Tebi, Juda,
Stid, sramota, črt in smrt!
Mári so pomogla čuda,
Da ni národ moj bil strt?
Vse junaštvo, vse napore
Izdajalca moč premore.

Sto in sto življenj končala,
Tisoč strla je nadéj,
Bratov slöbodo prodala —
Kaj ostane še posléj?
Svet vesoljni pádi náme,
Smrti naj me noč objáme!

Tukaj? V dragi zemlji sveti,
Kjer sem dete se rodil,
Tu izdájica prekleti
Da poköja bi dobil? . . .
Níkdar! Zemlja se zgrozila,
Térjala bi zadostila!

Stráni, dokler noč še krije
Moj v nebó vpíjoči greh!
Níkdar več naj ne obsije
Solnce me na rôdnih tleh:
Kakor Kajna naj od todi
Méne zlá stopinja vodi!

Stébor.

Osaméla gréda.

Življenje mi je gréda osaméla:
Osát porasta jo in ž njim bodičje,
Prikaži rözica se razcvetéla,
Že trnje spleta smrtno ji naliče!

Vendèr je ljuba divja méni gréda:
V grmíče trnjevo te gréde móje
Tožéči slavec v tihí nóči séda
In o bolestitih mi ljubezni póje . . .

Ránko.

4000.

(Času primerna povest iz prihodnjih dób. Po vzorih dr. Niémaha napisal dr. Nevésekdo.)

(Dalje.)

II.

Ro sem se zopet zavedel, hitela sva z angeljem Gospodovim po neizmerni tratini. Na levi strani se je v črnih oblakih izgubljala orjaška pečina, s stenami, katerih vrhuncem ni dosegalo moje okó. Megla se je vlačila po krájinah, s teh pa se je razlegalo neprestano vzdihovanje duhóv, begajočih po meglenem pólumraku. Prešteti ni bilo ónih, ki so trpeli in jokali ondu ob tožnih strminah. Na desni strani pa je sijalo večno solnce, in njega žarki so ustvarjali mavrico za mavrico, prožečo se nad bistro reko, ali nad modrobojnim jezerom. Po livadah na okrog je cvetela lilija pri liliji, in zlate ptičice so letale od čašice do čašice. Po teh livadah so se v nebeškem veselji igrale nedolžnih otročičev neštevilne tolalice; nadzirali so jih angelji, vodili jih in obkrožali z ljubeznijo svojo.

»Kakšen kraj je to?« vprašal sem Azraela. »Tu solnce in nebeški ples, tam megla in koprnenje duhóv. Večni angelj, pojasni mi vse to, ako je taka volja tvoja!«

Odgovoril je Azrael: »Tu gleda tvoje okó kraje, kamor je milost božja pregnala tiste grešnice, ki so svojeróč pomorile sad telesa svojega! Tu umorjenci, tam morilke! In vsaka gleda trenutek za trenutkom v solnčnem svitu in v nebeški lepoti, kar je nekdanj porodila v bolečinah in uničila v grehu! Tjã hrepení vsaka grešnica in bode hrepnela na vekov veke!«

In kakor prinaša sapa jesensko listje iz jesenskih gozdov, takó so se sedaj in sedaj nesrečni duhovi dvigali iz meglenih krajev, da bi siloma dospeli na solnčno livado, kamor jih je silil kès in jih gnala iznova

vzbujena ljubezen. Menil sem že, da prestopijo mejo, ali v zadnjem trenutku se je vselej prikazala vojska angeljev nebeških, ki so nesrečne duhove s krvavimi mēči drevili nazaj v meglo, kjer je jok in škripanje z zobmi.

»Kdaj jim bodo dovršene muke?« vprašam spremljevalca svojega. Zatemni se obraz Azraelov, in z jeklenim glasom mi odgovori: »Nikoli!«

Zdajci prihitiva do drugih nebeških vrat. Bila so izsekana od ahata, in na njih je bila vpodobljena Porodnica božja v milobi in krasoti svoji. In obkrožale so jo vse svetnice-mučenice, kolikor jih je kdaj porodila zemlja. V nje vznožji je poganjala vrtnica, iz katere je neprestano klil cvet za cvetom.

»Evo ti nove muke zavrženim duhovom!« izpregovori angelj. »Tam zavržene matere, tukaj pa vzor vseh mater! In ta vzor jim je gledati na veke! Z mano poveličuj pravičnost božjo!«

In z Azraelom sem poveličeval pravičnost božjo! Zdaj se sama od sebe odpró druga nebeška vrata. Stopila sva v kraje, kjer je v divnosti svoji že kraljevalo veselje nebeško. Okó moje je zrlo krájino, kakor si je lepše in milejše ne more želeti duša! V sredi je kipel proti čistemu nebu velikanski Ararat; Tigris in Evfrat sta izvirala izpod njega. Indus in slovanska Volga, Misisipi in brezkončni Amacon in vse druge mogočne reke so se vile po vrtovih, kjer se je šibilo vejevje od bogatega sadja. Lev in tiger in druga zverjád je krotka, kakor v prvi dóbi, lazila v senci velikanskih dreves.

»Kakšne kraje gledam sedaj?« vprašam ponižno angelja na desnici svoji.

»Okó ti gleda raj, v katerem sta bila ustvarjena prva človeka«, odgovori mi Azrael. »Toda po prvi pregrehi ga je Stvarnik odtrgal z zemlje in ga prestavil sém.«

»Čemú?« drznem se vprašati iznova.

Takoj mi odgovori angelj: »Tu je kraj, kjer poveličuje Stvarnik vse tiste zakonske, kateri so si ostali zvesti do smrti!«

»Tukaj se poveličuje zakonska zvestoba!« vzkliknil sem. Sveti Odrašenik! Ti prostori niso sezali iz večnosti v večnost! Neresnice ne morem govoriti! Prenapolnjeni niso bili ti nebeški prostori; v brezkončni ljubezni so se družili duhovi po njih, ali gnéče ni opazalo strmeče moje okó! Adam in Eva sta hodila krasna, kakor v prvotni dóbi, ob obálih mogočnega Evfrata in se objemala v čisti ljubezni. Videl sem še mnogo drugih blaženih duhóv, sósebnó v visoki slavi tebe, Vitorija Colonna, in soproga tvojega Francesca Pescara, ki je nekđaj s srčno svojo krvjó rosil bojno polje tožne Pavije! Zadaj je

ugledalo srečno okó tudi njo, katera mi je bila družica v življenji in mi porodila obilo cvetočih otrók! Toda angelj Gospodov ni dopuščal, da bi stopil pred njo; odnesel me je s krajev, kjer se je zbralo le oskromno število ónih, ki so bili poklicani tjà.

Obstala sva pri tretjih vratih nebeških. Bila so izsekana od samó jednega rubina, in Kristus, Odrešenik naš, vpodobljen je bil na njih s trpljenjem svojim. Dvignil je angelj roko in se trikrat globoko priklonil. Jaz pa sem se priklanjal ž njim. Sába od sebe so se odprla vrata, in stopila sva v kraj, ki se razteza pred zadnjimi vrati nebeškimi. Povsod miloba, povsod krasota! Ali niti jednega nebeških duhóv nisem mogel opaziti!

»Dobri angelj«, izpregovoril sem, »pojasni mi blagohotno, zakaj so takó osameli ti prednebeški kraji, in zakaj so duhovi pregnani s teh mest, kjer se povsod razodeva miloba in kras?«

»Tudi ti kraji«, odgovorí mi angelj, »odkazani so po brezkončni razsodnosti božji posebnemu namenu. Semkaj so poklicani izvoljeni duhovi, ki so v življenji prejeli dobrote, in se zaradi njih vžgali v pravi, čisti hvaležnosti!«

Strmèč obstanem. Nikjer nisem opazil vzveličanega duha, in leta 4000. po Kristusovem rojstvu je bil ta prednebeški prostor še — prazen!

Zdajci se pred nama zaiskré četrta in zadnja vrata nebeška. Zbrušena so bila od samó jednega demanta, in sveta Trojica je bila vpodobljena na njih. Okrog njih se je ovijal vinski trs, vedno zelenèč in neprestano rodèč raznobojno grozdje. Ali tu pred vhodom sem ugledal tebe, starčka iz národne pesmi slovenske! Z lica se ti je žarila prava radost nebeška, in v roki si stiskal kozarček rujnega vinca. Kadar si ga izpil, prihitel je précej angeljček božji in ti iznova nalil kupico. Neprestano pa si pel slavo svojemu Bógu:

»Oče nebeški, glej,
Še en kozarček zdej,
Hvalo bom vekomej,
Vekomej pel!«

»Kakó, da je izbran samó ta na to izvoljeno mesto?« začudil sem se. Odgovoril mi je Azrael: »Mnogo je pil! Ali pri vsaki kupici je dajal hvalo Tistemu, ki mu je ustvaril gorko kapljo. Bila je to prava hvaležnost, ker je prihajala resnično od srca. Zategadelj ga je poveličal Gospod in mu dodelil milost, da mu še po smrti rodí vinska trta!«

Odprla so se zadnja vrata nebeška. Gledal sem Bogá od obličja do obličja, in jasne so mi bile vse skrivnosti njegove. Popisati se ne

dá, kar sem gledal, ali toliko je gotovo, da nebeški Oče naš ni takšen, kakor govoré o njem njega hlapci po Goriškem. Angelj Gospodov me je spremil pred prestol božji in me obvaroval, da me niso pokončale strele, ki so se neprestano vžigale s tega prestola.

Gospod pa je izpregovoril: »Nekdaj, ko si še pregrešno živel na zemlji, želel si, da bi za dvetisoč let zopet ugledal domovino slovensko. Bodi človek! In ti, angelj življenja, dotekni se ga s prstom svojim, da se izpolni želja njegova!«

Angelj življenja je pristopil in mi iznova uklenil dušo v človeško teló. Nató izpregovori Gospod: »Pristopi tudi ti, angelj smrti, in dotekni se ga s hladno roko, da mu bode zopet umreti, ako si bode zaželel, daleč od zelene zemlje!« Obsenčil me je angelj smrti, in pretresla me je ledena njegova moč, da je bilo zdajci zopet umrjoče teló, katero je ravno dal iz rok angelj življenja!

Končno je še izpregovoril Gospod: »Približaj se tudi ti, angelj ljubezni, in rahlo roko mu polóži na glavo, da se iznova vname ljubezen v njem, ljubezen, najslajše tolažilo otrokom mojim na zemlji!«

Kakor topla sapa, v kateri se spomládi tajata sneg in led na gorskih vrhovih, takó je dihnil náme angelj ljubezni. Srce moje je bilo hipoma plodovit vrt, kjer je hotela ljubezen zdajci pognati svoje kalí!

»Azrael!« izpregovoril je Gospod, »vzemi ga zopet v naróčaj in odnesi ga na kraje, kjer ga čaka novo življenje!«

Takó se je zgodilo. Tema je bila ob méni in otrpnila je zavest duše moje. Ko sem se zopet zavedel, bil sem že na zemlji!

III.

Na zemlji sem bil torej! Teló mi je bilo umrjoče kakor nekdanj, in v sebi je nosilo vse tiste strasti, kakor tedaj, ko se je porodilo prvokrat! Tudi stari spomin se je oživil v méni, in prvo življenje se je raztezalo pred duhom mojim kakor raván, kjer mi je bil znan vsak prostorček, sléharn kotiček!

Po méni se je pretakala vroča kri, in mladostna moč me je prešinjala. »Zopet si človek!« Pri tej misli je vse zakipelo po méni, in presrečen sem si potipal iznova ustvarjeno lice. Začutil sem mehko in voljno kožo. Tedaj se je vzbudila prva želja v méni: želja po zrcalu, da bi si ogledal zopet dano krasoto svojo. Ta želja mi je utrdila prepričanje, da sem res zopet človek, óna uboga stvar, ki se porodi v pregrehah in nečimernostih in prav takó umira!

Ležal sem na mehki travi polja ljubljanskega. Nad mano je sijalo solnce in me grelo s toplimi svojimi žarkí. Po dvetisoč letih sva

se zopet videla s tem orjakom in velikim prijateljem človeštva. Vedno je še tičalo sredi velikanskega obnebja; vse pod njim se je izpremenilo, toda solnce samo je ostalo, kakeršno je bilo takrat, ko ga je Stvarnik izpustil iz rok. Zagledal sem se tjã v kamniške planine; prebile so stoletne viharje in krasne kakor nekđaj mejile krãjino. Obrnil sem pogled proti beli Ljubljani. Mnogo se ni bila razširila. Obkrožalo jo je visoko zidovje, za zidovjem pa skoraj nisem mogel prešteti cerkvenih stolpov.

»Dolgo časa si spal, prijatelj!« ogovori me nekdo. Ozrem se za glasom. Blizu mène, tik njive, obsejane z repo, čepel je na zemlji plešast človek, siromaški oblečen. Marsikako záplato si je bil prikrpal na suknjo, in palec na desni nogi mu je gledal iz obuvala, koje si je ovil z brézovo trtico. V roki je imel olupljeno repo, katero si je ravnokar izpulil na sosedni njivi in jo sedaj glodal. Tã mož se je torej ponižno oglasil in sicer latinski, dasi ne preklasiški. Ker sem tiste dni govoril vse jezike svetã, odgovarjal sem mu brez težave.

»Dolgo si spal! Prijezdil si na tem-le konji, toda že v sêdlu si spal, in vsak trenutek sem menil, da padeš na tlã!«

Šele sedaj sem opazil konja, obloženega z obilo prtljago. Pasel se je po livadi in se ni menil za naju. »Hvala ti, Azrael!« dejal sem, sam v sebi, »da si takó izvrstno skrbel záme!«

»Ko si se hotel zgruditi s sêdla«, nadaljuje óni, »prestregel sem te in te položil sêmkaj na travo!«

Iskrečno ga zahvalim.

»Ako se ne motim,« reče zopet, »tedaj si tujec, katerega je usoda zanesla v našo krãjino?«

»Pravo si pogodil,« odgovorim mu; »tujec sem, dasi je nekđaj okó moje že gledalo to raván.«

»Odkod prihajaš, brate in prijatelj?« vpraša me.

»Visoko od zgoraj.«

»Torej iz visokega severa? Morda iz krajev, kjer vlada národom sibirski republika?«

»Iz tistih krajev!«

»Kakih novic nam prinašaš?«

»Ničesar posebnega, česar bi že ne vedeli.«

Prvi moj pozemeljski znanec je bil videti jako radoveden.

»Torej je resnica,« povprašuje me živahno, »da sta se kardinal iz Varšave in ruski car merila na ravninah smolenskih in se ljuto borila ves teden?«

»Takó je, kakor govoriš!« odgovorim jaz.

»In končno je res zmagala njega eminencija in uničila belega carja?»

»Tudi to se je zgodilo.«

»Sedaj je daljna Rusija poslušna kardinalu iz Varšave, in resnica je, da je zadnji Romanov pobegnil k cesarju združenih severno-ameriških držav, kakor se je nam poročalo?»

»To je resnica.«

Navdušeno je vzkliknil: »Kakó velika je moč svete cerkve!«

Ali sedaj, ko me je izprašal toli temeljito, pričnem ga izpraševati še jaz.

»Tujec sem,« rečem mu, »in pótujem že dolgo. Obhodil sem mnogo deželá, ali sémkaj sem dospel ravnokar. Nisem še dobil brata, kateri bi me poučil o tukajšnjih krajih in rodovih. Bodi mi prijazen in razjasni mi, kar mi je še temno in nejasno!«

»Moja prijaznost ti bodi, véрни hlapec!« odgovorí mi takoj.

»Imenuj mi to deželo in mesto, čegar ozidje se dviga pred mano!«

»To mesto je Emona, in o njega prvi zgodovini vemo samó to, da je bilo od nekđaj sedež slavnoznanih škofov.«

»In dežela, kakó se imenuje?»

»Papeževa provincija številka LII.«

»Papeževa provincija!« začudim se, »in kje so druge številke?»

»Samó v osrednji Afriki jih je petnajst!« odgovorí mi ponosno.

Čudil sem se sam v sebi nekaj časa. Potem pa boječé vprašam:

»Kdo vam je vladar?»

»Prvi vladar je papež.«

»Rimski papež?»

»Vidi se ti,« velí mi porogljivo, »da si tujec in da slabo poznaš zgodovino! Kje so časi, ko so še naši papeži imeli svoj sedež v Rimu!«

»In kje stolujejo sedaj?»

»To bi moral vender vedeti! Ko je sveti Gregor CCXXII. dal na kapitolu usmrtiti poslednjega laškega kralja, preselil se je s kardinali svojimi, katerih je bilo takrat samó tritisoč, v Afriko, in od tedaj stolujejo papeži naši v starodavnem Timbuktu!«

»Hvala ti za pojasnilo! In kdo je drugi vaš vladar?»

»Premilostivi naš nadškof ljubljanski.«

»Nekđaj so vladali tukaj avstrijski cesarji,« omenil sem ponižno.

»Ti vladajo še, toda le po imeni.«

»Po imeni! Pojasni mi to, prijatelj!«

»Najvažnejša zgodovina ti je popolnoma neznana! Leta 3992. se je uprl nadškof ljubljanski, in kardinal iz Zagreba mu je prihital na pomoč. Cerkvene čete — na desnem krilu jim je veléval kapelan

Trnovski — zgrabile so se z vojsko avstrijsko in jo razteple in premagale na ptujskem polji.«

»Dà, dà, prijatelj!« nadaljuje ponosno, »na ptujskem polji se je bila tista zmagonosna bitka! Od tedaj smo papeževa provincija štev. LII., in Dunaj nam mora vsako leto plačevati dánj.«

»Kakšen je ta dánj?«

»Petdeset tisoč centov voščenenih svéc, kar ni malenkost sedaj, ko je vosek toli drag.«

»Sedaj, ko si me prijazno poučil o politiskem razmerji, pouči me še, kakšen jezik govori ljudstvo po teh krájinah?«

»Tudi to ti razložim. Občevalni jezik je latinski, in vsi olikanci ga govorimo. Tudi seljáki ga večinoma že govoré, samó nižje ljudstvo govori star, pozabljen jezik, in sicer vsaki dve uri drugače. Učenjaki še nismo jedini, kakov jezik je to; nekateri trdijo, da je ostanek stare tatarščine, drugi zopet, da je to nekdanji turški jezik.«

Srce se mi je krčilo zaradi tvoje usode, uboga, uboga slovenščina.

»In nemščina?« vprašal sem.

»Ta se že tisoč let ne govori več.«

Prijetno mi je zazvenel ta odgovor na novoustvarjena ušesa. Ali ni se mi videl verjeten, zato vprašam začuden: »Kakó to?«

Odgovori mi: »Ne poznaš li dekreta nadškofa Janeza devetindevetdesetega? Ta dekret prepoveduje nemški jezik jedenkrat za vselej.«

»Zakaj?«

»Vzroki so tehtni. Največji grešnik, kar jih je kdaj porodila zemlja, bil je prekleti Martin Luter! Ta je pisáril pohujšljive svoje knjige v nemščini, in zategadelj je blaženi nadškof Janez prepovedal to govorico. Že tisoč let se ni čula v nas nemška besedica!«

Všeč mi je bil spomin na tega nadškofa, samó žal mi je bilo, da ni živel leta 1891., ko bi ga bili Slovenci potrebovali toli bridko.

Znanec moj je v tem času pohrustal repo svojo. Vstal je in izpregovoril elegiški:

»Solnce že zahaja, in mrak me sili v mesto. Ako hočeva o pravem času dospeti k mestnim vratom, čas je, da odrineva. Ako hočeš v mesto, bodem ti spremljevalec, kakor si ne moreš želeti boljšega!«

»Spremstvo tvoje me bode osrečilo!« odgovoril sem hvaležno.

»Ako mi odšteješ nekaj novcev, vèdem ti konja, zakaj za te korače ni vredno, da bi splezal na sédlo!«

Odštejem mu nekaj drobiža, in na vse strani mi izraža hvaležnost svojo, ko ga spravlja v žep. Nató prime konja za povódec in krene po ozki stezi proti mestu.

Spotoma vprašam: »Ali stanuješ v mestu?«

»V mestu, kje pa drugje!«

»Zdi se mi, da nimaš preobilo dohodkov?«

»Kaj hočeš,« odgovori mi ponižno, »saj sem samo profesor na vseučilišči.«

»Profesor na vseučilišči!« vzkliknem.

»Da, na vseučilišči svetega Simplicija!«

»Kaj predavaš?«

»Učencem svojim razlagam teorijo blaženega Antona od Kala. Toda saj se ti ponudi prilika, da bodeš poslušal predavanje moje, ako prideš na vseučilišče svetega Simplicija!«

Takrat sem že sklenil v duhu, da obiščem to svetovnoznano vseučilišče. Za sedaj pa vprašam:

»Kakšne dohodke imaš od profesure svoje?«

»Ti dohodki niso nikakor neznatni! Na teden mi izplačuje škofova blagajnica po dve liri; poleg tega imam privilegij, da se smem brezplačno najesti na kapiteljskem polji, kadar hočem.«

»To repišče je torej kapiteljsko polje?«

»Tako je, in često sem tukaj večerjal že prav izvrstno!«

»Obuvalo ti tudi ni najboljše!« pristavil sem.

»Vidiš, to so res posebne sitnosti!« odgovori mi. »Nam vseučiliškim profesorjem morajo nadškofovi dvorni čevljarji brezplačno napravljati obutev. Vrstimo se drug za drugim. Sedaj je na vrsti naš rector magnificus — tisti, ki tako smešno predava o sandalah svetega Antona — in to je tanko in neznatno človeče, ki prav počasi trga obutev svojo! Jaz pa moram čakati, dasi mi palec na nogi gleda beli dan, kakor bi ne bilo nič čevljarjev nič usnja na svetu!«

Priznal sem, da mu je v tem oziru usoda dôkaj žalostna.

»Sicer pa človek izhaja prav lahko,« zatrjuje mi, »tem lože, ker imam postranskih dohodkov!«

»Kakšni dohodki so to?«

»O velikih praznikih,« odgovori mi, »zvonim v stolpu svetega Nikolaja, kar mi na leto donaja nekaj lir. Vender je že tudi v tem slabše!« pristavi vzdihujé.

»In kakó to?«

»Kakó to? Ker se že do malega ponujajo vsi profesorji vseučiliški, da bi zvonili v stolpu svetega Nikolaja!«

Ko mu ne odgovorim ničesar, dodá še:

»In takó se nam krade kruh, nam, ki smo vender stari in izkušeni učenjaki!«

Prikorakala sva malone do mestnih vrat. Že se je dvigalo pred nama visoko ozidje, in že sva opazila mnogoštevilne straže, ki so hodile po tem ozidji. Stopila sva na most, kateri se je razpenjal nad mestnim jarkom, neposredno pred orjaškim portalom. Zdajci se pripelje po prašni cesti za nama gospodska kočija. Pred njo so bili upreženi štirje tolsti konji, kateri so s kopiti teptali po práhu, da se je dvigal kár v oblakih. Profesor iz vseučilišča svetega Simplicija se ponižno umakne, globoko se pokloni in sname obrabljeni klobuček. Rejen človek je sedel v tem vozu in se leno valjal po mehkih blazinah. Na prsih se mu je bliščalo nekaj redov, torej je bilo popolnoma upravičeno, da se na naju niti ozrl ni. Pri mestnih vratih je hitela straža v orožje. Začula so se ostra povelja, in vojaki so prezentirali.

Potem je bliskoma vse izginilo v mesto.

»Kdo je bil ta dostojánstvenik?« vprašam radovedno. »Izkazujejo mu vojaške časti!«

»Velika in imenitna glava!« odgovori mi profesor vseučiliški. »Cerkovnik pri svetem Nikolaji je, in dodeljeno mu je dostojanstvo generala! Peljal se je na izprehod, in sam Bog vé, ali sem se mu priklonil dovólj globoko!«

»Z dostojanstvom generala!« začudim se.

»Dà! Dà! In z dohodki generala!«

»Čudna, čudna zemlja!« premišljaj sem, ko sem leta 4000. po Kristusovem rojstvu poleg spremljevalca svojega prekoračil vrata bele naše Ljubljane!

(Dalje prihodnjič.)

Kitajska lakota.

Spisal Ivan Vrhovec.

Dotresa, vojske, lakote, draginje, povódnji, bolezni in žalostnih in revnih časov — reši nas, o Gospod!«

V teh besedah so izrečene najhujše groze prejšnjih časov, kaj pravimo, prejšnjih časov — tudi sedanjih! Dandanes še prešine strah in groza zemljana, ko se mu zagugljejo tla pod nogami, in se mu nad glavo sesujejo mesta in vasi; jok in stok se sliši, ko zagrmé povódinjski valovi čez brég in plan in za nekaj trenutkov odnesó s seboj, kar je ošabni človek gradil stoletja in stoletja ter se trkal na prsi, češ: »To je stavljeno za vse večne čase!«

Res, še bode zatrepetal svet, kadar jame razsajati grozna kuga, in bodo cepali izumljivi devetnajstovečanje po tleh, kakor muhe svetega Vrbana! — Bog ne daj, da bi se vnela vojska, dasi je ne bodo spremljale nezaslišane groze in nečloveška trpljenja nekdanjih časov; zakaj sovražnik nam vsaj ne bode trgal iz rok in moril roditeljev, ženâ, otrok in prijateljev!

Po naših krajih so izgubile vojne in druge nesreče mnogo nekdanje grozovitosti svoje, saj se o nesrečah takoj izteza tisoč in tisoč usmiljenih rok, ki hité prinašat pomoči in tolažbe. Ali drugače je po krajih, daleč od nas, po Aziji in Afriki, po deželah, kamor še ni posvetila luč krščanske vere, ali pa sije šele s prvimi žarki. Težko je povedati, katera ónih góri navedenih groz je po teh krajih hujša. Celó najrazvitejši národje zunaj Evrope, n. pr. Kitajci, torej plemena, ki se ponášajo, da so razvitejša nego celó Evropci, izumili še niso pomočkov, s katerimi bi vsaj nekoliko zmanjšali te groze. Temu dokaz nam bodi lakota kitajska.

Kitaj je razven Rusije največja država na svetu, večja od vse Evrope z Rusijo vred. Zaradi te neznanske obširnosti ima po posameznih pokrájinah kaj različno podnebje. Po nekaterih krajih je poléti vroče, kakor v peklu, po drugih pa je zlasti pozimi mrzlo, da drevje poka. Mnogo tega svetá je velikanska puščava Gobi ali Šamo, ne dosti manjša od zloglasne afriške Sahare; toda mnogo tega svetá je tudi takó rodovitega, da se lahko meri z najrodovitejšimi deželami na svetu. Ali prebivalci teh tolikanj rodovitih pokrájin vender niso bogati, temveč živé prav oskromno; preveč jih je. Nikjer drugod po svetu niso takó tesno zgnečeni, kakor tu; Kitajska je najgosteje naseljena zemlja na svetu. Ker gré Kitajcem trda za vsak grižljaj, morajo skrbeti za to, da si obračajo v prid vsako péd zemlje, kolikor se dá. Zató po nekaterih krajih, zlasti blizu vélikih mest, katerih je na Kitajskem jako obilo, celó svojih hiš ne stavijo na trda tlâ, ampak na velike čolne ali splave po rekah. Zlasti ubožci, katerih je tudi na Kitajskem več nego bogatinov, počenjajo takó. Tiste pedí zemlje, na katerih stoji hiša, izgubljene so namreč za poljedelstvo; ondu ne rase nič. Toda še toli premeteno, človek bi malone dejal: skopo gospodarstvo z drago zemljo jih često ne more rešiti velike lakote in neizogibne smrti.

Po hladnejših severnih pokrájinah pravega Kitajskega: Kiang-su, Ho-wan, Šan-tung, Šan-zi, Pe-či-li in Mandžuriji sejejo taka žita, kakor pri nas: pšenico, ječmen, proso, sočivje. Najimennitnejši pridelek pokrájin na jugu glavnega mesta Pekinga pa je riž. Riž je Kitajcem to, kar kmetom našim krompir, to je, najvažnejši pridelek in vsakdanji

živež. Kadar se ne obnese, gorjé jim! Dogaja se pa to kaj rado. Malokdaj mine leto, da ne bi ta ali óna pokrájina tožila po dežji. Po nekod se je že pripetilo, da ga leto dnij, celó po dve leti ni padlo ne kaplje. Ker pa Kitajci nimajo niti železnic, niti dobrih voznih cest, temveč prevažajo blagó v daljne kraje jedino le na hrbtéh tovarne živine, zató je o slabih létinah lakota neizogibna.

Jedna najhujših nesreč je zadela Kitajce po góri imenovanih pokrájinah pred dobrimi desetimi leti. Stari ljudje se niso spominjali take sile. Vso dolgo pomlad ni padlo ne kaplje dežja. Zemlja je bila trda kakor rog. Vsejati ni bilo móci ni pesti žita. Če ga je kdo venderle vsilil zemlji, vzkalilo ni, ker ni bilo potrebne vlage. Napovedovali so se hudi časi. Ob čem naj bi živelo neštevilno ljudstvo, zgnečeno kakor mravlje v mravljišči? Zastonj so bile vse »copernije« kitajskih mandarinov, s katerimi so hoteli priklicati dežja na žejna polja. Minil je mesec za mesecem, toda nobeden blagodejen oblaček se ni hotel prikazati na vedno jasnem obnebj. Čimbolj je pritiskala suša, tem pogosteje so se jeli po cestah, okolo mest in večjih krajih potikati ubožni ljudje, ki so sicer živeli ob dninarskem delu, torej od danes do jutri.

Pri teh ljudéh se je oglasila beda najprej, zakaj o takih prilikah ni dela, ne zaslužka. Ves promet, vse delovanje zastane, in vsakdo obrne novčič svoj desetkrat, predno ga izdá, če ga sploh ima. Tolpoma so bežali ljudje iz krajev, katerim je pretila lakota; óni pa, ki so ostali v njih, jeli so se razdrapani, na pol nagi in sestradani, upalih lic klatiti po soseščini in iskati stvari, s katerimi bi mogli utolažiti lačni želodec svoj.

Ali ne samó dninarjem, sčasoma je pričela lakota trkati tudi kmetom na vrata. Začeli so spočetka prodajati take stvari, o katerih so mislili, da jih utrpé najlože, potem pa vse, kar se je le moglo spečati v denar, poljsko orodje, obleko, hišno opravo, živino, napósled celó slamo s streh in les iz hiš. Med prvimi prodanimi stvarmi je bila tudi živina, ki je lačna in žejna koprnela po založku najslabše klaje in požirku najkalnejše vode. Ali klaja je bila že davno použita, ovéla trava se je že davno posušila, in najizdatnejši studenci in vodnjaki so že davno usehnili. Kdor je mogel, spečal je živino v denar, kdor pa ni mogel, pobil jo je, da mu ni poginila od lakote. Leta 1878. je bilo v početku te hude bede mesó tolikanj ceno, da je ostajalo celó siromakom; boljši kup je bilo od riža. Kaj pak! Riž se je dal shraniti, mesó pa se je moralo ali použiti ali pa je segnilo.

Ne dolgo, in mnoge vasí so bile samó še podrtine brez vrat in óken; vaščanje so prodali vse, naložili vse imetje, to je nekoliko starih

cap in jokajoče otroke svoje na samotne vozičke in šli po svetu ne za kruhom, ampak za tem, kar se je sploh moglo imenovati užitno spricho tolike bede.

Sila kola lomi! Ščasoma so tudi takim ljudem, ki so sicer izhajali še dosti dobro, pošli ne samó novci, ampak poprodali so že vse, za kar se je le dal utržiti božják. Toda s pritiskajočo lakoto tudi za denar ni bilo móči dobiti ničesar, in lakota je grabila najimovitejše ljudi takisto neusmiljeno, kakor največjega siromaka. O tej grozoviti nesreči so poročali krščanski misijonarji, ki imajo po teh krajih že mnogo misijonskih postaj, dogodke, ki se dadó popisati le stežka. Bilo je ni stvari, ob kateri bi ne bil do smrti sestradani Kitajec poskušal svojih zób, če je količkaj pričakoval, da bode vsaj za nekoliko trenutkov pomirila lačni njegov želodec. Kmalu ni bilo po vsi okrajini, koder je razsajala lakota, ni zelenega drevesa ni grmiča. Drevje je bilo golo, kakor bi ga bile objedle kobilice. Toda omulili so ga nesrečni ljudje, ki so si z na pol suhim listjem tlačili želodec. Razdirali so bodeče kaktove žive meje, s katerimi so si bili zagradili polja; grenke korenine áloj so jim bile zaželeni jed. Lotili so se celó drevesnih skórij, in marsikoga so našli mrtvega z motiko ali róvnico v rokah poleg grma, katerega je že na pol odkopal iz zemlje. Mravljišč so se veselili nesrečniki, kakor bi bile najboljše pečenke in se gostili z jajčeci mravljinčinimi.

Da bi prevarjali želodce svoje, nabirali so neko belo zemljo, mešali jo s posušenim perjem, divjimi sadeži, nekoliko prosénimi otrobi, in od takega testá pekli nekakov kruh. Od take hrane so se jim napihnili obrazi in pozelenéli kakor perje, katero so uživali. Toda dolgo časa se želodec ni dal trapiti: gotova smrt je bila neizogibna posledica takove hrane.

Najbogatejši ljudje so se veselili, kadar so mogli dobiti prosénih mekín, katerih so se prej branili celó reveži. Tropín bombaževega semena, iz katerega so stiskali olje, prej celó živini niso hoteli dajati; ali sedaj so bile te tropine jed, za katero so se kar topli sestradanci. Te tropine so neužitne do cela; da bi se jih ne branil oslabei želodec, zvéčili so prej korenček (ingver), kar je provzročalo toliko pečenje in skelenje v goltu, da je želodcu dišala vsaka še takó malo užitna stvar.

V najhujši stiski je prijelo dókaj nesrečnikov za orožje, da vzemó siloma, kar se ni dalo dobiti zlepa. Jemali so vse, kar so mogli, napósled tudi ljudi, katere so prodajali prekupovalcem za sužnje. Ti so jih odganjali s seboj v daljne kraje, kjer ni razsajala lakota, in jih

dobro spečavali na sejméh. Ali tudi razbojnikom je vzela lakota napósled orožje iz rok, ker ga vsi sestradani in onemogli niso mogli več nositi. Razbojništvo je takó minulo sámó ob sebi.

Ko je prikipela lakota do vrhunca, jeli so sestradani rodítelji prodajati celó svoje otroke, otroci rodítelje svoje. Dasi tudi je na Kitajskem prepovedano prodajati ljudi, vendar se gospóske pri taki grozi niso menile za takovo trgovino. Cena ljudij se je znižala takó, da so za otroke plačevali le po nekoliko petic!

Napósled so jeli nesrečniki uživati celó človeško mesó. Rodítelji so zamenjavali otroke za tuje otroke, da jim ni bilo treba klati svojih. Sicer Kitajca ni groza umoriti ródno hčerko, nikdar pa ne bi umoril sina; toda za lakote se je dogajalo to stokrat in stokrat. Ko so prihajali misijonarji v vasí, da bi tolažili nesrečnike, upali se niso uživati ničesar, ker so se bali, da ne bi postavili prédnje človeškega mesá.

Lakoti sta bili za petami vročinska bolezen in driska; pozimi pa je pritisnil še nenavadno hud mraz, da je prikipela nesreča do vrha.

Kaj pa gospóske? Ali niso te ničesar storile za olajšanje te grozne nesreče? Saj se vendar prištevajo Kitajci samí najizobraženejšim národom pod solncem. Res, storile so nekoliko, toda njih podpora je bila kakor kapljica v morji. Kaj bi opravile proti lakoti v krájinah, kjer je stradalo n. pr. 150 milijonov ljudij! Po nekod so dale izprazniti žitnice, naložile mnogim posestnikom višje davke in po nekaterih mestih prisilile hišnike, da so odmenili jednoletno najemščino svojih prodajalnic in skladišč stradajočim rojakom svojim. Ko so jeli nesrečniki čimdalje bolj pritiskati proti večjim mestom, dala je gospóska zapreti vrata in postavila kako uro hodá od mest kočé od bičja, kamor so se vzprejemali stradajoči siromaki. Po dvakrat na dan, zjutraj in zvečer, dajali so jim skledico prosá ali riža, ravno prav, da niso mogli ne živeti, ne umreti. Od 40.000 ljudij, katere so vzprejeli, n. pr. pred mestom Tsientsin, umrlo jih je po teh kočah za nekoliko dnij nad 7000. Viděč, da ne opravijo ničesar, dale so gospóske podreti kočé in rekle revežem iti domóv. Vsakdo je dobil po deset funtov moke in majhen dar v denarjih, nekoliko krajcarjev našega denarja.

Kaj je izdalo ónih 15 milijonov goldinarjev, katere je kitajska vlada v najhujši bedi vzela iz državne blagajnice, da nakupi žita! Dobri so bili le za to, da je toliko in toliko milijonom ljudem splaval zopet jeden nov up po vodi. Sevéda se je raznesel brž po vseh stradajočih deželah glas, da bode odslej sléharni revež vsak mesec po jedenkrat dobival toliko žita, kolikor ga potrebuje, da se ubrani vsaj smrti. In res so hodili mandarini po mestih in vaséh, da popisujejo najbednejše ne-

srečnike, kakor bi jim bilo res kaj do njih. Toda zvršil se je dobri namen le malokjé. Tu pa tam v kakem mestu so dobivali najubožnejši ljudje po dva ali tri krajcarje naše veljave na dan, ali kakih 8 do 10 funtov prosá in proséne moke, pomešane z otrobi, za ves mesec; toda še na ónih maloštevilnih krajih, kjer so delili podporo redno in vsak dan, delili so jo takó, da so samó slepili ljudi, takó n. pr. pri mestu Tai-juen-fu. Da bi se berači ne zbirali v mestu in ne kalili morda mirú in reda, dali so mandarini napraviti dobro uro hodá od mesta tri zagraje, kjer je dobival vsakdo, kdor je prosil, skledico prosá ali riža. Povprek se jih je oglašalo po 8000 na dan. Spuščali so jih posamič v zagraje in zavračali le óne sestradance, kateri so se jim zdeli že takó oslabei, da jih bode vsak čas konec, morebiti celó v zagraji. Pri vratih je bila tolika gnéča, da so vsak dan strli povprek 50—60 ljudij. Da bi jim ne podrli zagraje, udrihali so uradniki po sestradancih kakor po črni živini, a to ni izdalo nič, saj na pol mrtvi siromaki že niso čutili ničesar.

K lakoti je pritisnil pozimi še hud mraz. Misijonár Gregorij Grassi, frančiškan, bil je jako mrzlega dné sam priča nepopisni bedi ubovega ljudstva. Šel je k vratom óne zagraje, da bi videl na svoje oči, kar so mu pripovedovali, česar pa ni mogel verjeti. Mraza je bilo 22 stopinj, in tu je videl na pol gole nesrečnike, kakó so se jokaje in stokaje pre-
rivali pred vrati. Mnoge je takó prevzela lakota in mraz, da podarjenega riža že niso mogli nesti v usta. Videl je 18letno déklico, ki je omahovala po vsakem drugem ali tretjem koraku, toda se vselej vzdignila z vsemi svojimi močmi, koprneča po založku skoraj neužitnega prosá ali riža. Toda naj so bile na ponudbo najboljše stvarí, saj jih oslabei želodec ni mogel prebavljati, in skoraj je bilo res, da se je človeku storila dobrota, ako ni dobil ničesar. Prikrajšane so mu bile vsaj grozne muke.

Navzlic tem grozovitim prigodkom so bile v mandarinih človeške pošasti, ki so to strašno nesrečo porabliale v svoj prid. Večina državne podpore za nakup žita je izginila v globokih žepih neusmiljenih mandarinov. Tudi žitnim odrtnikom je bila dóba splošne lakote spočetka jako srečna dóba. Ko niso še pričakovali, da bode lakota trajala takó dolgo, posojali so revežem žita iz svojih žitnic proti desetkratnemu in tudi petdesetkratnemu vračilu, ali pozneje, ko lakote le ni bilo konec, pomrlo je tudi mnogo teh odrtnikov za njo.

Po vaséh in cestah si vide! prizore, da se Bogú usmili! Ko je lakota trajala že nekoliko mesecev, bilo ni po vseh pokrájinah, kjer vender živi več milijonov ljudij, ni jedne rodovine, ki bi mogla reči:

»Pri nas so živi vsi.« Mnogo jih je izmrlo popolnoma. Po vaséh, kjer je bivalo prej po 200—300 ljudi, tam jih sedaj ni živela ni desetina. Marsikje so se ostrupljali tolpomá, da bi tem prej končali trpljenje svoje. Po cestah do večjih mest so morali vozniki stopati z vóz in spravljati s pota mrličé, katere je ondu smrt prestregla. Marsikje so ležali mrtveci kar kupoma, ponajveč stari ljudje in otroci, katere so pehnili roditelji od sebe, da jim ni bilo treba gledati, kakó so se jim izvijali zadnji vzdihí iz mladih prsij. Zamolklo ječé so klicali po grizljaji kruha, toda nihče jih ni slišal; kdor je šel mimo, obrnil se je, saj jutri, morda za nekaj ur že tudi njega ne bodo nosile noge.

Misijonárji, ki so zahajali med ljudi, da jih tolažijo, zadeli so marsikdaj na družbo, ki se je gnetla okolo kotla, kjer so kuhali človeške ude. Kjer si hotel, videl si po cestah ljudi, umrše za lakoto, ki so še držali v rokah kóse človeškega mesá. Reke so vsak hip prinašale mrličév, katerih sevédá niso utegnili pokopavati. Po mestih so pa vsako jutro hodili z vozmí in nakladali mrličé, umrše ponoči, in ljudi, obležavše na mestu; toda po deželi, zunaj mest, bilo je to neizvršno. Saj se človek, ko je pritiskala lakota vedno huje, celó po mestih ni mogel geniti, da ne bi zadel na mrličé in umirajoče nesrečnike. Mestni predstojniki so imeli sicer nalogo pobirati mrličé in jih pokopavati, ali njih število jim je raslo kár v rokah. Še hvala Bogú, da so jih mogli spravljati iz mest; zunaj so vrgli nánje nekaj lopat zemlje, in pokopani so bili. Na pol zdvijani psi, volkovi in druga zverjád, izgrebali so mrličé, trgali jih na kóse in jih vlačili po polji.

Gospóske so se jele bati po vsi pravici, da ne nastane kuga; kupovale so blizu večjih mest zemljišča, dale kopati globoke jame in obetale za vsakega mrličá, katerega kdo privéde tjakaj, po pet petic našega denarja. Toda preveč so obljubile! Žívi ljudje so se zaradi visoke plače krvavo topli za mrtve ljudi, in mnogokrat je privédel kdo še na pol živega človeka k jami ter čakal, da je izdihnil in mu takó dal zaslužiti petice, za katere bi morda venderle še dobil založek riža. Pripetilo se je pa tudi, da ni dočakal smrti nesrečnikove, ampak prej sam omahnil ob jami.

Toda poslovimo se od teh grozovitih prizorov in recimo, kar smo dejali v početku:

»Potresa, vojske, lakote, draginje, povódnji, bolezní in žalostnih in revnih časov — reši nas, o Gospod!«

Črtice iz južne Dalmacije: Ercegnovi in dolnje Krivošije.

Berilo c. kr. stotnika Iga Kaša v »Slov. klubu na Dunaji.«

(Konec.)

Ercegnovemu nasproti, na poluotoku Luštici, leži v mirni luki vasica Rože (Porto Rose); nje pristanišče je sôsebno varno, kadar razsajajo južne sape po širem morji.

O tej vási si pripoveduje ljudstvo, da je bila nekdaj veliko in mogočno mesto, kakor Risanj in Kotor, da pa je sčasoma pošlo bogastvo in izginila mogočnost — osamela je priredna luka, in podrla so se velikanska poslopja, da danes o njih ni sluha ne duha!

Pri kapelici nad Rožami imamo kaj lep razgled po ercegnovskem okraji: vidijo se sela, vrtovi in logi od nižave ob Sutorini do doline pri Zeleniku in obrežje Kombur, polno belih hišic in krasnih vrtov, po katerih zelené med drugimi sadunosniki goste limone in pomaranče. — Prekrasen je vtisek starega mesta sredi svojih razvalin z bogato svojo okolico, za katero solnčni sòj razgreva kamenite goljave ponosnega pogorja, kipečega v modre visočine jasnega nebá! —

Ne uro hodá od gradú proti severu stoji, orjaški trdnjavi jednak, vhod v predkraj krivošijanski; to je soteska pod Kamenom. Trojni oklep skoro neprehodnih pečin pretí potovalcu, ki hoče od morskih bregóv prispeti na góre. Jediní vhod je nad Matkovičem, drugod še kozé ne morejo preplezati teh strmín. Ali kakó strašne so te skale, stoječe na obeh stranéh, kakó grozno visoke, razbite, razklane! Stežka je prostora potoku hudourniku, ki valí velike pečine po strugi svoji, kadar vzkípí po deževji, da se njega bobnenje in ropot čuje daleč okrog. In čez ta potok in ob robu orjaških pečin se vije ozka, po naših vojakih narejena steza navzgóri po soteski, preprečeni tu in tam po novih skalnih grebénih. Ko človek misli, da zdajci pride pod milo nebó, ovirajo ga iznova pečine, strme pečine. Kadar pa se ozrè, da bi videl, koliko je že prekoračil, ne vé, od kod ga je privedel pot; obkoljen je na vseh stranéh, le svetlo solnce sinjega neba sije nánj.

Na tem mestu se je bil óni kruti bój med Benečani in Turki leta 1687. Bosanski paša je prelezal visočine od severozapadne strani in dospel do Kamena, mislèč, da bode z brda udaril na Er-

cegnovi, kakor šine kragulj iz zraka na svoj plen; ali zmotil se je! Kristjani so bili zasedli vse pečine in se mirno poskrili v otlinah in razpokah, dokler ni vsa turška vojska prišla v past, ali nekoliko že prešla zunanji južni vhod. Zdajci udari na sovražnika! Od vseh strani, z vseh skalin deró oboroženci na presenečene Turčine in jih pobijó, nezmožne, da bi se branili. —

Končno prispemo na planjavo (čez 500 *m* nad morjem). Vinógradi, njive, ubožne, toda s kamenjem pozidane hišice, cerkve in šole, mlado hrastičevje in krševite goline, z debelim kamenjem nastlane struge hudournikov: to je slika óne planote, po kateri vodi stèza med zidovjem, čuvajočim sad napornega kmetovanja.

Pod Vratlom ugledamo »oružnico«, (žandarstvo postajo) — in zdaj se zavije pot okolo Radostaka mimo Daždarice in Čezme vode (800 do 1000 *m*). Na desni strani se vidi 300 *m* niže ozka planjava, imenovana po kakovosti »Žljebi«, z nekoliko majhnimi seli. Ti »žljebi« sedé na nepregaznih pečinah, ki se vzpenjajo nad hribovjem krajina Sasović in Kutí. — Globoko proti jugu vidimo zaliv tivatski in Tople; krasno se vidi tudi s te višine neizmerno mogočno morje!

Steza je vsekana v pečevje. Strmo se prostirajo stene navzgóri, na desni strani pa zéva zračén prepad; res ni varno gledati dóli v ziját, sósebnó ako je človek utrujen od hoje! —

Ko se pot vzviša preko 1000 *m*, krene proti severovzhodu. Pred tabo se prikaže krševita glavica Snežnice, ki že meri 1100 *m*. Na vrhu te višine se blišči cerkva; ali ni mi znano, v kakóv spomin je zgrajena. Nekoliko na desno stran zrè okó v zaliv morinjski, proti jugu pa se vidi Perast s svojima ostrovoma, in v sivi daljini se vije bela cesta iz Kotora v Črnogoro. Na levi strani se odpira pot v prvo pravo krivošijansko selo Ubli.

Presenečen gleda potovalec to krájino. Gole, divje nakopičene pečine so bregovi; planota, na kateri dajó redke kraške dolinice slabo rast ubogemu krompirju, prostira se pred nogami, in tam v nebó strmíta pleša glava Baštek in zobasti grebén Vela bukva; levo stran préči raztrgano pogorje s pečevitimi panogami, po katerih žalujejo posamezna bukova debela. Tu nahajamo sredi nerednega, suhega zidovja prva krivošijanska stanovališča, kočice, pri katerih nizka slamnata streha čepí na surovem zidu z ozkim vhodom, toda brez óken; lahkó ni misliti, da so te kolibe stanovanje človeku. — Pust je kraj. Po golinah med pečevjem se pasó medle kozé in ovcé; v veliko rjuho zavít pastir sedí kjé na pečini. Srečujejo te samó stare žene, stokajoče pod težkim bremenom! —

Z roba te planjave se vidi selo Ubli v podolgasti, proti iztoku sezajoči dolini, kjer čepé ubožne kočé siromaških stanovnikov, »bajte«, katere more ugledati samó vežbano okó, ker se strehe, kakor bi se bale, potikajo za zidovje. Vsaka hiša je trdnjavica záse, obkoljena s trdnim obzidjem. Sredi doline stoji cerkvice in kipé gole stene nekdanje »oružnice«. »Kozja stéza« se spušča po ostrem kamenji z brega; glavni pot pa se kroži med skalovjem in prepadi povprek pod pečevitimi gredami Ubaljske planine in se plazi po divji soteski navzgóri do 1200 m višine. Nad polovico belega dné je treba od morja do te vršine.

Ko obkrožimo Sitnik, predgorje mogočnega Baštaka, krenemo bolj na vzhodno stran; vzprejme nas temna — bukova gošča. Čudimo se tembolj, ker južne strani krševitih gorá nimajo niti sledú o znameniti vegetaciji.

Močna so debela teh bukev. Hostna tlà, iz katerih kipé velikanske skale, preprežena so z zeleno praprotjo in mladim lesom, in skoro nas obhaja spomin na domače severne gošče.

Dolinice s krompirjem se množé; po malih senožetih stojé dišeči senčni plastovi; slamni škopi, katere opažamo tu in tam, značijo nam, da po teh oskromnih njivicah tudi žito izhaja dobro.

Onikraj dolinic se vzdiguje najnemilejše in najpustejše gorovje vsega Krivošija, polno divjih sotesk in strmih prepadov, razpokanih otlin in razjedenih žrel: Ubaljska planina, Vela greda, Bakočevo ždrjelo, Brezovačka planina, in za temi še više gospodarijo: Šubra, Crljena planina, Orjen, Vučji zub in Pazua, vsi 1700—1900 m visoki! Na njih se nahajajo velikanske jame, katerih nekatere hranijo vodo, druge pa led in sneg, ki ne skopní nikdar. Iz teh visočin poléti prinašajo sneg v pomorska mesta, in stežka si moreš misliti, po koliki nevarnosti je došla hladilna snov do mesta, kjer mirno sediš v senci kake murbe, ali pod cvetočimi olejandri srkaš sladoled! —

Iz gošče vodi po ozkih dolinah pot tjà do Graba in do Unirin, kjer nahajamo dôkaj njiv in logov, tudi sadunosno drevje in sléd živinorejstva; samó hišice so vse jednake ubožne kočé; izmed stanovnikov vidiš zgolj starce in starke in le semtertjà kakega otroka! —

Večer je, jasen večer v planinah. Zahajajoče solnce obseva pusti hrbet Golega vrha in ostrozobaste vršine mogočnega Lovčéna. Pogorje pri Crkvicah z dvema kulama resno gleda dolí na mlade gošče, kjer počivamo. Veli kabao (kàd, čeber) in Stražnica krijeta senčno

odejo po dolinah. Hladna sapa veje od Orjena, od Vučjega zuba ¹⁾ in od Pazue. Mir polega po okolici.

Iz dolin se vzdiguje na perotih lahne meglice, iz mladih logov se bliža z glasom na jug hitečih ptic, s krasno žarečih pečevitih planin ti priplava — spomin daljne, daljne domovine tvoje! . . .

Od Crkvic na severno stran se prostirajo rodovite poljane, z gostimi logi proti Jankovemu vrhu, s katerega se kaj krasno vidi na ravnico Dragaljsko Dvršino. Dolga je ta ravnina do 5 km, široka od 1300—2500 m; nad morjem leži nekoliko nad 600 m. Nahajajo se lepe šume, plodna polja in zeleni travniki. Proti severnemu koncu, kjer stoji utrjena vojašnica Dragalj, stoji sredi doline cerkev in poslopje župnije krivošijanske. Na poti k Jankovemu vrhu »oružnica«, in dalje na nekoliko vzvišenem prostoru »han«, to je gostilna! Na vzhodu kipé strmi robovi črnogorskih mejnih gorâ Bjeloša in Bukovice, proti zapadu pa se gnetó divje planine górenjega Krivošija — prostrane gošče s temnimi brlogi raznovrstnih divjih živalij.

Prezanimljiv je tudi razgled z Vele (t. j. velike) bukve. Ali težavno je priti na vrh te razkosane góre. Ne ovirajo te samó prevelike plošče in neprehodne stene, nego tudi gosto dračje in mlado bukovje, ki polni vse razpoke. Kjer pa ni drevja, tam ležé nasipi ostrega kamnja, nestalne ruševine, ki se po strmih strugah vdirajo po brdu, da ne moreš lahko postajati, še menj pa stopati navzgóri. Često se je treba plaziti po vseh štirih in se vzdigovati od stopinje do stopinje.

Ime »Vela bukva« ni brez vzroka; zakaj severna stran je zelena od bukovja, med katerim nahajaš marsikako lepo deblo. Posebno blizu vrhunca nahajamo jako debela drevesa. Tu stoji še danes velikansko drevó; morda je to »vela bukva«; ali posušila se je in tožno molí gole svoje veje proti nebu.

Mnoge potne srage nam rosé čelo in lice, predno prispemo do vršnih pečin tega veličastnega skalnatega prestola. Skoro vedno v smrtni nevarnosti se pomičemo po ozkem grebénu razsekanih in zobastih plošč; na vsaki strani zijejo brézdna in grozni prepadi.

Ali kakó velikanski prizor razveselí okó! Če pogledamo proti solnčnemu vzhodu, pozdravljajo nas bližnji vrhunci s trdnjavami in kulami svojimi: Veli vrh, Grkovac górenji in dolnji, Ledenice, Goli vrh, Šanik i. dr., in med vsemi se vijó, kakor tanke niti, bele steze, ki po vsem Krivošiji vežejo trdnjave in posadke med sabo in z Risnjem in Ercegnovim.

¹⁾ »Vučji zub« je trójni mejaš (triplez continium) med Dalmacijo, Ercegovino in Crnogoro.

Za temi golimi vrhunci se vzdiguje šest, sedem vrst krševitega pogorja, druga za drugo, kakor kulise v gledališči; vsaka daljnješa preseza sprednjo, vse rogljaste, vse gole, in vedno zračnejše, dokler se grebčni zadnje vrste skoro ne morejo ločiti od sinjega nebá: to je Črnagora! Na desni in levi strani od Lovčena ugledamo v sivi dalji ostre vrhe in široke glave mogočnega, v svetli zrak kipečega gorovja: gore so severne Arbanije! — Ako pa se ogledamo na desno stran, daleč, daleč v globini vidimo zalive in zelene bregove bók kotorskih, hiše, vasi, mesta, gradove in trdnjave — razvedene kakor na velikanskem zemljevidu; in za temi se širi v srebrno-sivem svitu nepregledna planota morja jadranskega!

Brez vsake primere je razlika obeh razgledov: na levi strani od mejne črte, katero si mislimo od stališča našega čez Kotor, visoke, bledeče vrste golih gorâ in čudno očrtanih grebénov, ki strmé kakor otrpli burni valovi druga za drugo — na desni strani pa neizmerna planjava bliščečega morja, katero se v sivi dalji spaja z megleno zračino! — Taki prizori se vtisnejo v dušo, da jih ni móči pozabiti, in lahko rečem: Kdor je z Vele bukve ali z Baštaka kdâj, ne bojé se grozečih prepádov, gledal po tem dalnjem okraji, pomnil bode prizor vse svoje žive dni, in počut veličastne višine mu ostane do skrajne starosti! — Naporen je bil pot na Velo bukvo, ali mučnejša je hoja v dolino.

Brezredno so nakopičene skale druga preko druge; široke plošče se vdirajo, kakor bi se hrbtišče gorskega slémena krivilo pod težo in se lomilo. Iz razpok rasó gosti šopki zdaj suhe trave, kar provzročuje, da noga, ki si išče trdnega stališča, nevarno drsí, in vender je móči plezati samó po razpokah. Osamele lipe, z usnjatim listjem, podobnim leskovini, zelené med zmedenim kamenjem — in kjer se je nabralo nekoliko prstí, razcvita ozkolisti, bledomodri jutranji podleseki (*Colchicum anatolicum*).

Med pečinami se tedaj plazimo od stopinje do stopinje. Dostikrat se moraš s pomočjo skelečih rok spuščati na nižjo ploščo, ki morda še trdna ni! Kjerkoli visí na pol vela vejica, primeš se je veselo. — Takó dojdeš z obtolčenimi koleni, s krvavimi rokami in z raztrgano obleko v sotesko, ob kateri se vije pot nizdolu! — Pot? — To ni pot, to ni stêza! Toliko samó se pozná, da hodijo ljudje po tistih kolobarjih, ker je ostrína izpranih kamenov oglašena, in potem pravijo: »Evo ti puta!«

Nekoliko ur se mora človek truditi nizdolu, čez pečine, ob soteski, okolo otlín in po divjih jarkih, da pride dôli na planjavo, s katere vodi pot v Uble. —

Tukaj lahko počijemo med ubožnimi kočami, pod košatim drevesom; ali vode nimajo, kruha nimajo, jajec nimajo, ničesa — in če nismo s seboj prinesli živeža in pitne tekočine, tedaj pa se brzo opasimo, in ajdél! Na nasprotni strani zopet 300 m visoko na drugo planjavo, kjer nas vzprejme znana stéza in nas povéde okolo Snežnice, okolo strmega Radostaka mimo Čezme in Daždarice vode, čez planoto Kamensko, med groznimi pečinami nad Matkovičem — dôli proti Ercegnovemu. Ako dobro hodimo, v šestih, celó v petih urah lahko pozdravimo »zeleni trg« pred gradom, in tedaj smo rešeni vseh nadlog in vsega truda; ali Vele bukve in Baštaka ne bodemo pozabili nikdar! —

Utrínki.

Žéjen do vóde hiti
Potnik od truda potrt,
Znójen dospè do potoka,
Nágne se, pije si — smrt . . .

5.

Tvoja podoba, sréc!
Žéne v ljubezen te up,
Ljubiš, v opojni ljubezni
Piješ nezgode si strup!

Góra žaluje in dol,
Cvet je do cvéta rosán,
Kàdar pred solnce večerno
Zástor mu pade temán,

6.

Davno ostavil zemljó
Mili resnice je svit,
Svetu pa ljúbo je često,
Da mu v temó je zakrit.

Mègla polega se v dol,
Pólja objema, ravni,
Méni ponóčna ta mègla
Slika zavisti se zdí.

7.

Kdáj skozi gósto megló
Svit se pokaže nam čist?
Lučí resnice takisto
V dušo ne pušča zavist.

Slepca nikdó ne srami,
Le pomiluje ga vsak,
Kdor pa miží, da ne vidi,
Njemu recimo — bedák.

8.

Kdor za resnico ne vé,
Temu ne sódi posmeh,
Kdor se odtúja resnici,
Njemu to šteti je v greh.

Gr. Novák.

Na obáli.

(Novela. Spisala Márica).

(Dalje.)

III.

Déklíca glavó poveša,
Vene obraz prej cvetóč,
Nekaj nje srce pogreša,
Solz ji potok lije vroč.
Gregorčič.

gozdu pod proseško cesto je sedévala dan za dnevom Gabrijela. Oprta na prav tisto drevó, kjer jo je Ribar zalotil jokajočo, sedévala je zdaj z majhnim delom, zdaj s knjigo v roki.

Toda največkrat je počivalo vse to; déklíca je sedela tu z rokami na prsih prekrížanimi in strmela v daljo. Vsako jutro je vstala z novim upom, vsak večer legla žalostna in pobita.

Od dné, ko je nekoliko časa prebila z Ribarjem, bila je druga; vzbudilo se je v nje srci óno neizrecno čustvo, óna sladka tožnost, ki se zóve ljubezen.

In česa si mlado srce ne slika tedaj! Misli zdaj čiste, jasne kakor modro nebó poletne noči, zdaj črne, obupne, kakor preteči oblaki, vstajajo v zbégani duši . . .

V gozdu sedéč, upala je Gabrijela dan na dan, da bode srce zvabilo sém tudi njega, ki ji je uničil sladki mir.

Uboga Gabrijela! Mesec dnij je že minilo od ónega dné, in nisi se odrekla milemu upu, da ga zopet vidiš, da vtopiš tožni svoj pogled v njega tolažne oči!

Solnce se že pomika proti zatonu; skoro se potopí v neizmerno morje.

Na svojem navadnem prostoru sedi Gabrijela že dobro dolgo.

Odloči se, da gré domóv, kàr se domisli citer svojih, ki ležé pozabljene poleg nje v travi. Žalostna reče:

»Uboge citre! Nekdaj ste mi bile jedina tolažba, srce je bilo mirno in zadovoljno, ko sem ubirala te strune, in zdaj? Tolažiti me ne morete, nimate več nekdanje moči!«

Takó mislèč, jame ubirati strune, kàr se začuje klic:

»Gabrijela, gospodičina Gabrijela, dober večer!«

Déklica se vzdrami, ozrè se in ugleda nekaj korakov za sabo Ribarja, kakor ónega dné, ko je jokala toli bridko. Veselega obraza stopi mladenič k nji.

Gabrijela vsa zardela mu reče za pozdrav:

»Prav sedaj sem mislila na vas.«

»Takó?« odvrne mladenič; »vi mislite tudi náme?«

»O dà, prav mnogo; na koga naj bi mislila? Nikogar nimam, ki bi bil vreden, da se ž njim bavijo moje misli,« odgovorí déklica veselo, odkritosrčno in takó dá duška bolestnemu čustvu svojemu.

Ribar séde k nji v travo in ji gleda naravnost v obraz.

»Zakaj pa vas ni bilo toli dolgo?« vpraša Gabrijela, kakor bi ji bil obljubil, da pride.

»Ali sevéda, saj niste vedeli, da sem vas vsak dan pričakovala tu, kakó sem nespametna! Takó žalostna sem bila, ali zdaj me veselí, da ste le tukaj.«

Začuden je Ribar poslušal izpóved mlade déklice, katera izvestno sama ni vedela, kaj mu razkriva; ali vse te dni se je že toliko bavila ž njim, da se ji sedaj zdi že star znanec.

»Malokdaj utegnem, gospodičina, in do sèm je od mesta jako daleč, vrhu tega — no, vse bi bil premagal, ko bi bil védel, da me pričakujete.«

Molčala sta nekoliko trenutkov in zrla tjà na morje, katero je sonce poljubljalo s poslednjimi žarki svojimi.

»Gospodičina!« povzame Ribar; »videti ste bili zadnjič takó tožni; rad bi vas bil tolažil. Ali mislite, da zaslužujem zaupanje vaše?«

Déklica ga samó pogleda, toda ta nje pogled mu pové mnogo več nego besede.

»Našli ste me jokajočo,« reče déklica, »in jokala nisem zastonj. Nikogar nimam, da bi me imel rad, da bi me tolažil, branil, zagovarjal pred njim — pred očetom! Toda ne, saj ni moj oče, ne; to mi pravi glas prirodni; saj oče ne more takó ravnati z otrokom svojim! In njega zvesta hišina Katra se je nekđaj zarekla in mi v srdu svojem razodela, da ni moj oče. Toda hitro se je skesala, ko sem jo pogledala začudena. — In kakó bi neki bil? — Otroška leta, ki so vsakomur najljubša, najsrečnejša leta, bila so mèni trnjeva; mučil me je, ne da bi me pretepal, nego kar je hujše, preziral, zaničeval in sovražil me je. In v čem bi se bila pregrešila, nedolžno dete? Spominjam se, da se je stara naša hišina večkrat jokala, ko me je spravljala v postelj. Tedaj sem imela vender njo, da me je ljubila, ali umrla je, bila je takó

stara, ali toli dobra Marija moja! Matere, o kateri mi je pravila, da je bila pravi angelj, nisem poznala in — očeta tudi ne, saj to ni in ni moj oče!»

Takó je govorila déklica s povešeno glavo, zardela se je in ustavila, ko se je ozrla v Ribarja.

Ko Ribar zapazi, da se sramuje izpovedi svoje, reče ji ljubeznivo :

»Le nadaljujte, gospodičina, srce vam bode ložje, in náme se smete zanašati, da vam bodem vedno na pomoč!«

Za nekoliko časa povzame déklica iznova :

»Ko mi je bilo osem let, umrje mi jedina duša, ki me je ljubila, umrje mi Marija, in leto pozneje me odvêde Petrovič v samostan. Kakó sem se veselila! V tem pripravljani, v tem pričakovanji sem bila vesela, pozabila vso nesrečo svojo. Ostala sem v samostanu do štirinajstega leta, in v vsem tem času ga ni bilo k mêni, v vseh teh letih nisem videla nikogar razven součenk, samostanskih sestrá in izpovednika svojega. Redno in točno je pošiljal záme denar, ali mêni ni pisal, le redkokdaj me je pozdravil po načelnici. Kakó mi je bilo težko, ko so klicali to ali óno déklico, češ, da je prišel oče, prišla mati! Mêne ni klical nihče! In vender so mi bila ta leta najsrečnejša, najlepša, in rada bi bila vedno ostala v samostanu. Ali on je védel, da mi je tam dobro, da sem si pridobila blagih src, ki so me pomilovala; tega mi ni privoščil. „Kar je potrebnega, znaš,“ dejal je; „zdaj od tod!“ — Potegnil me je iz mirnega, srečnega kraja v pravi pekel — v hišo svojo. Tu je bilo še slabše nego prej. Našla sem žensko (zval jo je Katro), ki se je povsod in v vsem ujemala z očetom, ki je ravnala z mano kakor on, ako ne še huje.«

Ustavi se uboga déklica in globoko vzdihne. Vidèč, da jo Ribar takó milo gleda z velikimi svojimi očmi, zardí se in se obrne od njega.

»Ali se kesate, Gabrijela, da ste bili odkritosrčni?« vpraša jo mladenič. Ko mu ne odgovori, nadaljuje :

»Gabrijela, od ónega dné, ko sem vas videl, ko sem vas mislil nesrečno, od ónega dné živite v srci mojem. Odkritosrčno povem: izprva sem mislil, da ste napravili náme le prijeten vtisek in vzbudili v srci mojem pomilovanje, katero se bode sčasoma dalo odpraviti, ali dan za dnevom sem čimdalje bolj hrepenel po vas. Hotel sem se upirati, ali zamán. Gabrijela! Ljubiti vas hočem, moram vas ljubiti za vse: za očeta, mater, za brate in sestre — ljubiti na veke! Glejte, tudi jaz sem sirota, in pogrešal sem vedno ljubezni. Toda od dné, ko sem ugledal vas, od tedaj je drugače.«

Zopet se ujamejo njiju oči; in v njenih igrajo solze veselja. Jelica mu podá roko in reče:

»Samó sirota, ki ima toli dobro srce kakor vi, umeje nesrečo mojo. Od dné, ko sem vas prvič videla, bilo ni trenutka, da ne bi bila mislila na vas.«

»Gabrijela!«

»Imenujte me Jelico ali Jelo; takó me je zvala mati in moja dobra Marija, jedini bitji, ki sta me ljubili.«

Mrak je že legel na zemljo, in skozi goste veje košatega drevesa je poslal mesec prve svoje poljube na déklico in mladeniča.

Vstala sta; Ivan je prijel Jelico za roko in ji milo proseče zrl v obraz, nagnil se k nji in ji pritisnil na rdeči ustni gorak poljub, šepetaje: »Jutri, Jelica, ob solnčnem zatonu tukaj!«

IV.

Poput vode časovi teku,
Ljubite dok vani je čas, dok još
Mlade vam godine služe
Ljubite! — — —

Badalić.

Kakor se začne otroku nova dóba, ko pustí igrače, veselo skakanje in brezskrbno življenje ter gré v šolo, kjer je omejena slobóda njega, takó je pomembna v življenji dóba, ko se v srci pričnó vzbujati óna sladka mila čustva, zdaj žalostna, zdaj vesela, ko začne v človeku kliti ljubezen.

Jela se je čutila v tem času srečno, kakor še nikdar. Prej vedno žalostna in resna, bila je zdaj nenavadno vesela, ko je našla srce, ki jo umeje in ljubi.

Kadar je bil Petrovič z dóma, tedaj je srečna Jela pozabila njega in zlobe njegove; v hiši, kjer je bilo navadno vse mrtvo, razlegala se je radostna pesem iz dekliškega grla.

Kadar sta se mogla videti z Ivanom, pozabila sta vse: preteklost in prihodnost ter živela le sedanosti; pozabila ljudj in njih zlobnih src, živela zgolj ljubezni svoji.

Takó jima je v tej sreči minilo poldrugo leto, ali toliko, da sta se zavedala tega časa. Jela se je sedaj malo menila za očetovo preziranje in zaničevanje njegovo; vse je pozabljala v hipih, katere je prebila pri svojem Ivanu.

Ali kakor se poléti pripodé oblaki na jasno nebó, takó se je na mlada znanca naša pripodila usodna nevihta.

Nekega dné, ko sta popolnoma mislila, da je Petrovič v Piranu, kamor je odpotoval že rano zjutraj, sedela sta v gozdiči pod cesto.

Ivan naprosi Jelo, naj bi mu zacitrala.

Jameta torej ugibati, kaj naj bi igrala.

»Le kaj prav pristrčnega, Jela!« reče Ivan, ki je dozdej pripovedoval o dijaških letih svojih.

»Pripravi se, dragi moj, da te ne zbega moja toli žalostna pesem,« dé Jela, »srce ti bode pokalo! Pazi, Ivan!«

Rekši se nasmeje in zapoje šaljivo pesem, ki se glasi dôkaj porredno iz njenih ust. Bila je v tem trenutku toli lepa, v tem razposajenem veselji takó ljuba, da se Ivanu še nikdar ni zdela takó. Pritisnil jo je náse in s poljubom zadušil zvonki nje smeh.

Kakor strela z jasnega nebá ju zadene glasni satanski smeh Petrovičev.

»Haha! Dobro srečo, golobičica ljuba! Zakaj nisi k mêni privedla golobčka svojega, k mêni, očetu, da bi ga vzprejel v naróčaj — ljubeznivega sina!«

Jelica je stala najprej bleda kakor zid, ali skoro se je osrčila in stopila k Ivanu, ki je že stal njenemu očetu nasproti.

»Ha, vi ste, gospod Ribar! Ali vas je Adamič k mêni poslal, in ali ste zgrešili pot in v gozdu našli hčerko mojo namesto mêne? Priporočiti vas moram prijatelju Adamiču, naj vas ne pošilja prepogostoma, da se ne izgubite!«

»Gospod Petrovič! Midva se ljubiva.«

»Haha, ljubica vaša?« kričí Petrovič. »Da se ljubita! Mêne nje mati ni ljubila, in vender sva bila združena, haha! Le potolažite se; nji je že odločen drug ženin. Ako ga ne bode ljubila, in ji bode dolg čas, bode pa štela denar, res, denar, gospod Ribar!«

Ivan hoče odgovoriti še nekaj, ali Jela ga ustavi s pogledom, ki znači, da hoče govoriti sama.

Ribar se torej lahko prikloni Petroviču, podá Jelici roko in gré.

Prišedši na cesto, ugleda poleg Petrovičevega vozá mladega gospoda. Spomnil se je Petrovičevih besed, da je Jeli namenjen že drug ženin. Ne mené se za ónega, gré Ivan svojim potem.

V.

Ah! nije ljudski život drugo
 Neg smučeno jedno more,
 Neg plov jedna, koju dugo
 Biju val kano gore.

Gundulić.

Pogubljena je bila znancema našima srečna dóba. Videvala se nista več, tolažila sta se samó po listih, katere je dobra soséda pridno odnašala in prinašala.

Mož, o katerem je Ribar takoj slutil, da je odločeni ženin, prihajal je pogostoma k Petrovičevim.

Bil je Svetek, trgovec s sadjem v Trstu.

Jelici je bil neizrecno zopern, ker je bil do cela drugačen od Ivana. Prevzetnost, vedno ponašanje z bogastvom, lakomnost — ta svojstva so se jasno kazala iz vsega vedenja njegovega. Da sta se s Petrovičem ujemala, moralo je v njem býti trdo hudobno srce.

Jela se je hotela umikati, ko je prihajal Svetek, ali Petrovič ji je prepovedal jedenkrat za vselej. Morala je torej sedeti ž njima in poslušati njiju pogovore o trgovini, o dobičku in izgubi, o tisočih tega, o stotakih ónega trgovca. Ali vse to je morala poslušati, ko je v nji vse gorelo, ko je v nji bilo nesebično nedolžno srce, ne hrepeneče po bogastvu — uboga Jela!

Sebičnemu Svetku je Jela ugajala, in ne da bi se kàj brigal za nje ljubezen, vprašal je samó očeta zánjo. Petrovič mu je zagotovil, da mora býti njega volja i volja Jelina.

Živela sta torej mirno in brez skrbí, sklenivši, da bodeta silno pazila na Jelo in počakala, da se izjoče. »Potem pa je tvoja, Svetek«, dejal je Petrovič oblastno.

Jelica je vedela, kaj pomenjajo Svetkovi pogosti prihodi; Ribar pa jo je tolažil, da bode skoro žena njegova. Dobil je namreč nekaj dote po materi in upal, da se združi s svojim gospodarjem Adamičem, ko se uredé opravki.

Adamič mu je sicer res obljubil takó, ali nánj je vplival Petrovič, kateri je stvar takó zasukal, da je imel Ribarjev gospodar vedno kàj urejati. Vrhu tega naj bi Ribar odpotoval in se na potovanji pomudil leto dnij; v tem času pa bi se poročila Svetek in Jela.

Svetek si je blizu Petrovičevega dóma kupil majhno hišo z vrtno; »za poletje«, takó je dejal, ali glavni namen je bil, da bi lože pazil na Jelo.

Bili so za déklico hudi časi. Ivana je videla le redkokdaj; tolažila se je samó z listi njegovimi. Smela ni nikamor, zakaj če ni bilo očeta

domá, prežal je nánjo Svetek; naključje namreč ni nikdar naneslo, da bi bila obá zajedno po opravkih. Uboga Jela je torej trpela in molčala — komú naj bi tožila!

Pela ni več; nje citre so počivale, bila je zopet resna, molčeča kakor prej, razven v trenutkih, ko je dobivala Ivanove liste.

V tem času pa je Ribar delal na vso moč, da bi bil skoro samostojen, in bi se čim prej uresničila najžarnejša želja srca njegovega.

Siromak! Na zlobna srca pa ni mislil neizkušeni mladenič! Zdajci mu pride povelje, da mora v Indijo, in takó smo ga torej videli v Miramaru, ko se je poslavljaj od Jelice svoje.

Ali usoda je vsi stvári dala drug tir!

Nekega dné prisopihá Svetek ves vznemirjen k Petroviču. Zakleteta se v sobo in se razgovarjata dôkaj dolgo.

Po važnih opravilih bi moral Svetek takoj odpotovati na Grško, in glej, drugega dné pové Adamič Ribarju, da ne odpotuje sedaj, ampak pozneje. Sklenili so pa, da odpotuje Ivan tedaj, ko se Svetek vrne, da ne bi bil na poti Svetkovi poroki z Jelo, katera se bode morala udati.

Svetek bi, ko se vrne, vedno stanoval blizu Petroviča, da se mu bode deklé privadilo, da ji bode vedno pred očmi, in da bode takó lože pozabila »prvo neumnost svojo«; Ribar pa naj bi se mudil leto dnij na potovanji. »In v tem času združimo tebe, Svetek, z nežno mojo golobičico«, smijal se je Petrovič.

VI.

„In einer Stund' stosst
Gott leicht alles um.“
Kohanovski.

Ribarju torej ni bilo odpotovati. Naznanil je to novico hitro Jelici in ji priporočil, naj porabi priliko, da se snideta, ko odpotuje Svetek.

Zjutraj zarano sta se odpeljala Petrovič in Svetek v Trst in hitela po opravkih, ne mislêč na drugo, nego na izredni dobiček.

Skoro popóludne se torej Ivan napoti proti Petrovičevim.

Prekoračila sta z Jelico gozd in prišla na pot, ki drží v Miramare. Tu se jima je zdelo varneje.

Koliko sta si imela povedati, saj zadnjič nista mogla govoriti, ker ju je težilo slovó! Pozabila sta vse zlob, ki je ločilo óno srečno dôbo poldrúgega leta od dôbe sedanje; poznala nista več zaprek, domišljala se nista brezsrčnega očeta, ne lakomnega Svetka. Nič jima ni bilo do svetá, samá sta si bila vse!

Zatopljena v svoj pogovor nista videla, da se je jesensko solnce skrilo, da so se na nebó privlekli črni oblaki, in da je morje strahovito bučalo. Šele ko jamejo z vetrom padati težke kaplje, spogledata se.

Jela se hitro zavé in reče:

»Tu doli je hiša starega ribiča, tjà pojdiva. Govorila sem nekolikokrat ž njim, in vedno se je zanimal záme.«

Ribičeva kočá je bila še daleč, toda bila je jedina na tem poti do Miramara.

Dási sta znanca naša pospešila korak, bila sta vender vsa premočena.

Blisek je švignil za bliskom, grom zabobnèl za gromom, in dež je lil čimdalje bolj. Morje se je močno zaganjalo ob breg, metalo valove po vsi cesti in močilo tudi Ribarja in družico njegovo.

Jelica se je od strahú oklenila Ivana in pri vsakem blisku zakrila obraz ob njega ramo.

Napósled prideta venderle do zaželene kočice.

(Konec prihodnjíc.)

Domači zvonovi.

Zapeli so v jutro
Zvonovi zvenéči,
Bridkostne spomine
Srcá mi budéči.

Oh, zopet vas čujem,
Premili glasovi,
Oh, zopet vas slušam,
Domači zvonovi!

Vi žalostne v duši
Spomine budíte
In s tožnimi glasi
Mi dušo pojíte!

A vender vas ljubim,
Domači zvonovi,
Veselje ste moje,
Premili glasovi!

Že jutrauje solnce
Meglé je pregnalo,
Glasove mirnejše
Zvonovom vzbujalo:

Ne toži, ne plakaj!
Pozabi, kar bilo!
I tebi bo solnce
Meglé razpodilo!

Tinea.

Vodne razmere na Notranjskem.

Spisal S. Rutar.

(Konec.)

Bd tam, kjer so preiskovalci prvič dospeli do ravnih tál, drži jama poševno še daleč nizdolu. Velikanska vrata, podobna gotskemu portalu z obokom na pol vdrtim, držé v podzemeljske globočine. Tlà so posuta z debelimi skalami, ki se dajó zlahka trkljati proti globočini; vse to provzročuje nepopisno zamolklo podzemeljsko bobnenje. Zaradi teh skalá je le ob levi stranski steni, visoki nad 25 *m*, môči nizdolu. Ta prehod je krstil Putick za »Krausov hodnik« (Kraus je tudi imeniten preiskovalec notranjskih pečin). Razteza se prav takó, kakor apneniške plastí, od severozapada proti jugovzhodu. Voda je namreč izprala in izlužila kár célo plast krednatega apnenca in napravila med bližnjima plastéma ta visoki hodník. Od stropa visí le jako malo kapnikov, in še tem je oblika jako preprosta, nerazvita. Da ni toli kapnikov, to razlaga Putick iz prenizke topline (+ 6,5° C), ki neprestano vlada v Gradišnici, dočim se v Postojnski jami opaža mnogo višja stanovitna letna toplina (+ 11° C).

Ob spodnjem konci Krausovega hodníka se razširi jama na levi strani v prostorno, 4 *m* visoko in nad 30 *m* široko otlíno, katero je imenoval Putick po slavnem dunajskem geologu »Hauerjev dóm«. Pred vhomom v ta hram ležé vrhu zemlje toli velikanske skale, kakeršne so kmetske hiše. Na dnú dóma padajo vodene kaplje takó gosto, da se družijo v popoln curek (skoro 30 *m* visok), ki pada v majhen tolmun na dnú jame. Nasproti vходу visí na strmi steni velikanski stalaktit, podoben koruznemu storžu, katerega so tudi imenovali po tej njegovi podobi. Pod tem stalaktitom zije 10 *m* široka jama, skozi katero prideš v spodnje nadstropje Krausovega hodníka. Grezilo je pokazalo, da leží ta spodnji del za 40 *m* niže od hodníka. Tja doli ni bilo môči dospeti drugače, nego po spleteni lestvici, katero so privezali za najčvrstejši krcelj (rekèlj), ki je bil v Krausovem hodniku. Takó so prišli v najnižji del Gradišnice in našli velikansko otlíno, katere dnò pokriva okolo 15.000 *m*², in nad katero se razpenja mogočen strop, visok nad 50 *m*. Tlà so pokrita z ilovico, blatom in kaluzami, takó da je neizmerno težko hoditi po njih. Iz luknje, kjer je bila privezana lestvica, pada 40 *m* globoko precéj mogočen curek, ki

je preiskovalce pošteno premočil. Nasproti temu slápu se kakih 180 m daleč jama klinasto zoži in napósled popolnoma strne. Na najskrajnejšem mestu te spodnje otlíne je 15 m globoko brêzdno, čegar dve tretjini sta napolnjeni z Ljubljaničino vodo. O povodnjih se voda zajezí in seza mnogo više. Ob stenah te otlíne namreč zapaziš kakih 35 m nad dnóm vodoravno črto, katero je zarisalo umazano blato na sicer belih apnenih stenah. To je neovržen dokaz, da o povodnjih voda seza takó visoko.

Šele dné 17. vélikega srpana o mraku so se vrnili drzni preiskovalci iz skrivnostnih podzemeljskih prostorov. Čakajoče ljudstvo jih je zopet pozdravilo s presrčnim »živeli« in jih malone kakor zmagovalce spremilo do njih nočišča v Logatci.

Poleg doslej navedenih jam in prepadov zaznamenujejo še druge vdrtime mér podzemeljskega toka Ljubljaničinega. Takó se izgublja blizu železniške postaje v Logatci mali potok Logatica v več ponorov, katere ljudstvo imenuje »jačke«. Gotovo je, da se tudi ta voda odteka v Ljubljano, katera pa teče nekoliko vzhodneje, ondu, kjer na postaje drugi stráni leže štirje velikanski lijci, ali kakor jih imenuje ljudstvo, »kolešivke«. Največji lijec je zgoraj 125 m širok in 80 m globok, vendar se voda nikoli ne prikaže na njegovem dnú; dokaz, da teče Ljubljanica mnogo niže.

Tudi drugi dolci, n. pr. »Ribja jama« v kneza Windischgrätzta gozdu, ne sezajo nikoli do tekoče vode, čeravno so časih (na višjih hrbtih) globoki do 100 m. Takih dolov in vdrtin je ob stari cesti med Logatcem in Vrhniko malone nepretrgana niz (Drvišnica, Jame, Koprivnica, Lenarčica i. t. d.), po kateri lahko natančno določimo, kje teče Ljubljanica pod zemljo. Zajedno je gotovo, da te vdrtime zavirajo neki podzemeljski tok, da se ne more takó hitro odtekati v kotlino Ljubljansko. Pod vsako vdrtinó je prirodni jez, ki ne zadržuje le vode, ampak tudi grušč, katerega bi sicer voda prinašala s seboj. Takó ni nikjer nevarnosti, da bi se struga Ljubljaničina kdaj napolnila s prodom.

Čimbolj se dolci približujejo jugozapadnemu robu ravnine ljubljanske, tem niže leži njih dnò. Najnižje dnò imajo trije doli (Gregorjev, Pavkarjev in Maletov) neposredno nad izviri Ljubljane. Na njih dnú je nabrana rodovita zemlja, kar dokazuje, da so mnogo razvitejši in torej tudi mnogo starejši, nego omenjeni lijci. Ker je dnò globoko, poplavi voda ob povodnjih imenovane tri dole do 2 m visoko, in ž njo se prikaže tudi znana »človeška ribica«, ki je za kraške jame toli značilna. Kakor prejšnji lijci, takó zajezujejo še bolj

ti doli odtok podzemeljske vode in branijo, da ne more prinašati s seboj peska in proda.

Ljubljanska izvira 296—300 *m* nad morsko gladino iz devet večjih izvirov, katerim se pozneje pridružita še dva vrelca, izvirajoča na Bistri. Glavni izvir je izvestno Verd na južni strani vasi jednakega imena. Na levi strani izvirata Véliki in Mali Močilnik pri Hribu, na desni strani pa Lebija (Lubija), vzhodno od vasi Verd. V vseh teh izviri vrè voda od spodaj gòri, kakor iz 6—7 *m* globokih sifonov. Okolo izvirov so napravljeni nasipi in jezovi, ki zajezujejo vodo ne le v izvornih tolmunih, nego tudi še daleč nazaj notri pod zemljo, takó da bi voda nikoli ne mogla proda prinašati s seboj. V tolmunih je voda popolnoma mirna, toda čez jezove pada potem precèj globoko dól do prave struge in goni premnogo málinov in žag.

Po ravnini ljubljanski teče reka neizrecno počasi. Na dolnji strani mesta stoji gladina reke Ljubljance 285·6 *m* nad morjem, torej je voda od izvira do tam doli padla ravno za 10 *m*. Putick misli («Die hydrographischen Geheimnisse des Karstes und seine unterirdischen Wasserläufe, Separatabdruck aus »Himmel und Erde«, pg. 4.), da Ljubljanka po barji nima prirodne struge, nego da teče po umetno izkopenem vodotòči, katerega so najbrž napravili Rimljanje. Ako pomislimo, da je struga Ljubljaničina čez barjè precèj ravna, utegnilo bi res biti, da so Rimljanje tu pa tam reki »popravili« in uredili tok.

Ljubljanska ravnina ni prava kotlina, ker je na severovzhodni strani proti Savi odprta. Za »Panonskega morja« je bila tudi ljubljanska ravnina pod morsko vodo. Pozneje so ledeníki v glacialni dóbi prinesli od Grintovcev in kamniških Alp veliko naplaznino (Mure), na kateri stoji ves del mesta na Ljubljance levem obrežji. Ta naplaznina je zajezila vodo na barji, da se je naredilo ondu jezero. Šele počasi si je prejedla voda strugo skozi to naplaznino okolo Gradú ljubljanskega. Proti koncu minulega stoletja so napravili še drug umeten odtok, ki je znan po imeni »Gruberjev prekop«. Takó nima Ljubljanka v spodnjem svojem toku kár nič več prvotnega značaja kraške reke.

Od Verda do izliva v Savo je Ljubljanka dolga 45 *km*. Torej znaša ves nje tok od Prezida dalje 119 ali 120 *km* (po Supanu o. c. samó 85 *km*), in od te dolgosti teče 25·8 *km* pod zemljo (po Supanu le 20 *km*).

Naši vaščanje.

Spisal Podgoričan.

III.

Berač Vrban z Gradeža je prihajal vsako leto na zimo v našo vas po biro. Nekoliko pozno je sicer prišel vsekdar, ker se je pred njim že vselej oglašil marsikak znan berač z nenasitno svojo malho, toda zánj so imele Podgoričanke vender še vselej pripravljeno mérico žita, saj so vedele, da pride teden po sv. Martinu ali morda še pozneje. Časih se je zmotil, da je prišel že spomládi ali poléti, zató pa vender o svojem času, t. j. na zimo pred adventom, ni zamudil priti nikoli.

Vrban ni bil, kakeršni so drugi berači, ne, védel se je do cela različno od njih. Že obleka njegova je bila drugačna; zató vsekakor zaslužuje, da jo popišem.

Glavo mu je pokrival mnogo mnogo let od vreména orjavél klobuk z visokim oglavjem. Za trakom je imel vedno jeden, dva ali več šopov póljskih cvetic; kadar je pa minilo cvetje, dobra je bila tudi smreka ali bodeče brinje; šopek je moral imeti, bodisi takšen ali drugačen. Spredaj na oglavji je imel prišit svetel medenínast križec brez podobe. Suknjo je imel najrajši sivo. Ker se gómbi pri nji takó radi potrgajo, a berač težko dobi šivanko in konec, hodil je Vrban povezan s širokim rdečim trakom in sicer takó: Trak si je dèl za vrat, potem sta se oba konca križala na prsih, nató sta se vila pod pazduho na hrbet, tu sta se zopet križala, in spredaj v pásu ju je zavezal z zanjko. Na prsih je nosil kàj rad privezane svetinje in križce. Hlače je imel vedno za golenicami ogromnih čevljev. Opiral se je na debelo gorjačo, čez ramo pa je imel oprtano bisago, zató je mislil marsikdo, ki ga ni poznal, da je kakšen kmetič na poti v semenj ali iz semnjà. Kadil je vedno, toda ne slabodišečega tobaka iz lončene pipice, kaj še, smodko, pravo smodko za dva krajcarja. To ni bil morda ogórek, ki se pobere kje v zakotji pri gostilni ali pred cerkvijo, ne, kàj takega ni pobiral; ampak kupil si jo je óndu, kjer so jih prodajali. Časih mu je tudi kdo podaril smodko, saj je imel berač Vrban z Gradeža mnogo znancev v župnih dvorcih, kapelanijah in šolah.

V hišo se je vselej prismijal: »Dober dan, ljudje krščanski; kaj niste?« Rekši se je obrnil po ljudéh in režé kazal bele zobé.

»Oj, Vrban, potepuh, kje si brnjal takó dolgo?« vprašala ga je nekdam moja mati. »Vse boljše si zamudil; pobrali so že vse tvoji tovariši, malharji, samó smetí in pleve so še pustili.«

»Hej, mati, komur ste dali, vrgli bi mu bili še pleve, mêní pa prihranili staro mérico, saj veste, da bodem potreboval žita; oženil se bodem, haha!« odreže se Vrban.

»Kaj se še nisi? Sram te bodi, takšen fant, pa ne more dobiti žene!«

»Hej, mati, imel sem že nevesto; oklicana sva bila, toda tisti dan pred poroko mi je bábnica pobegnila, haha!«

»Zakaj te pa ni hotela?«

»Hej, mati, vprašati bi me morali, zakaj je jaz nisem vzela. Ali ker se pozna, že dolgo, povem vam venderle. Bilo je takó: Tisti dan, predno sva šla v cerkev, vprašala me je, ali bodem vedno domá pri nji, ali bodem zibal in pometal. Jaz pa sem dejal: 'Ti, Uršika, to bodeš opravljala sama, saj vidiš, da moram po svetu, okolo starih svojih znancev, katerim bi bilo gotovo dolgčas po berači Vrbanu, ako bi ga več ne bilo v vas.' Toda ker je rekla, da bodem moral biti domá, pustil sem jo rajši in prišel k vam.«

»Kaj bode pa sedaj, Vrban?«

»Kaj bode? — Oženim se, oženim, doli pri Štrublji na Krki, ali pa pri Marinkovci na Slemenih,« rekel je Vrban in kazal poredno zobé.

»Kdaj se bodeš pa vender oženil, ti grešnik stari?«

»Hej, mati, za smrt svojo ne vem, ali toliko vem, da se oženim kdáj po Božiči pred pustom.« Nató je zapel:

»Oženil se bom, oženil se bom!
Dajte mi žita,
Da v málin dal bom.«

»Nič se ne smijajte, mati, le pojdite po mérico pšeničice ali rží, veste, na píru se jé, samó bel in ržén kruh; pleve in smetí pa dajte ónemu, ki pride za mano in recite mu, da jih je pustil Vrban z Gradeža!«

»Vrban, ali se še vrneš kdáj?«

»Hej, mati, obljubil še nisem nikomur, ali če imate še óno gorko plahto, ki me je grela lani, in še morda slame, kamor bi položil svoje kosti, vrnem se, da se še káj pomenimo o starih časih, ko smo se ženili. Sedaj moram pa še drugod pogledati, ali so mi pustili káj plev in smetij; saj veste, ženin Vrban bode potreboval tudi plev in smetij za plévnico, ker v zakonskem stanu ni zdravo ležati na tleh. Zvečer se vidimo.«

»Vedno še stari veseljak!« dejal je oče, ko je šel Vrban k sosedu. Bilo je morda tri leta pozneje. Debel sneg je že zapadel, ko je prišel v našo vas berač Vrban. Toda ni bil več takó vesel in zdrav kakor prej. »Ženili se bodemo, ženili! Smrt bode nevesta, Vrban pa ženin,« dejal je, ko je šel od nas. Res se ni motil. Zjutraj je šel iz vasi čez hrib; sevéda, pot je bil slab in ga je takó zdclal, da je obležal. Skoro zmrzlega so ga našli ljudje, ki so ga potem prenesli v vas; ondu je umrl.

Deli so ga v nepobarvano krsto in ga odpeljali na svetokriško pokopališče. Ker je bilo presneženo, imel je le malo pogrebcev.

Trojen sèn.

Vse tiho na širi planjavi,
Večérnica sije zláta;
Mrlíče po bitvi krvavi
Gavránov obkroža jata.

Kazák ubit počiva
Med njimi na travi zelèni,
Ne diha, no zdí se, da sniva
O mládi, ljúbljeni žèni . . .

Vse tiho na daljni stépi.
Dojenec spanka smehljaje,
O materi sniva lépi,
Ki lahno mu zibel maje . . .

Nad njim se žéna klanja,
In od srcá se ji tóži.
Strmi na dete in sanja
O bóji ljutem, o móži . . .

Bistràn.

Vojakova nevesta.

Na pragu dèklica je stala,
Z desnico segla mu v slobó:
Težkó srcé je kakor skala,
Od sòlz ji rósno je okó.

Zakuka ptič od tèmne smreke,
Odmeva tožno gozd in gaj:
Pomenja klic slobó na veke,
Nesrečno dèkle, ali kaj?

Odkukala je kukavica,
Pšenice že rmení se klas:
O srečnih bójih govorica
Razvneumlje mesto, trg in vas.

Pobit je on, ki nas sovražil,
A naših cvet požél je meč.
Oj, dèkle, kdo te bo tolašil,
Ko zdaj nevesta nisi več?

y.

Kolíne.

Povest.

Spisal Josip Starè.

(Konec.)

Ko se je graščák drugo jutro vzbudil, bila mu je prva misel: »Kam so izginile kolíne? Kakšne so naše pošte!« Dalo mu ni mirú; pozvedoval je na obeh poštah in se jezíl; ali niso mu vedeli odgovora, samó svetovali so mu, naj se potoži poštne mu ravnateljstvu in térja odškodnine.

»Odškodnine! Za nekoliko klobas! In v nesrečo spraviti uradnika, ki je itak slabo plačan in ima morda kópo otrók! Ne, tega že ne! Erazem, tega tebi ni sila!« Takó je sam s seboj modroval pravični graščák in ni več povpraševal po izgubljenih kolínah. Le domá je še razsajal nekoliko, ali tudi tu se je potolažil, ko mu je Agata pokazala poštno vzprejemnico in povedala, kakó sta samí z Meto napolnili in odpravili zabòj. —

Minilo je nekoliko tednov po tej neprijetni in čudni dogodbi, in Erazem je moral iti na Hrvaško po vino. Imel je že svoje ljudi, pri katerih je zmiraj kupoval, in se je hitro pogodil z njimi. Dobro so mu postregli, ker je plačeval v gotovem denarji, in bili so ga jako veseli, kadar je prišel zopet. Največ vina je kupoval na graščini v Slavetiči. Oskrbnik ga je vzprejemal prav gostoljubno, in ga z vozom čakal na kolodvoru v Jaski, če je védel, da pride.

»Zdaj pa še nekaj«, reče oskrbnik, ko pride Erazem v Slavetič, »lepa vam hvala za poslane kolíne in slaščice, ali oprostite nam, zavreči smo morali vse.«

Erazem je kar ostrmél; videlo se mu je v očeh, da je v zadregi.

»Nič se ne čudite«, nadaljuje oskrbnik, »temu so krive slabe poštne zveze naše. Če ne gremo samí povprašat na pošto, ne dobimo ničesar. Jedenkrat, dvakrat na teden je to mogoče, večkrat pa ne. Če utegnem, odpeljem se najrajši sam tjá. ‚Ali je kaj záme?‘ vprašam, kakor po navadi. — Je, je,‘ zarenčí poštar, ‚tam le pri peči leží za vas ves teden zabòj; diši pa takó čudno, da sem ga že hotel vreči iz sobe. Dobro, da ste prišli. Ali čudno: niti voznega lista nima. Kaj, ko bi naznanili stvar sodišču; kdo vé, če vam ni kdo poslal umor-

jenega deteta! — ‚Béžite, béžite!‘ zavrnem ga jaz, ali on ne odjenja in pravi: ‚Pošiljatev je s Štajerskega ali pa s Kranjskega, ali kakor véste, Kranjci so vam vražji ljudjé! Ali ste že pozabili, kakó sta Štajerec in Štajerka zaklanega možá lani v skrinjici prinesla v Zagreb, in ga ondu vrgla v Savo?‘ ‚Nisem pozabil; prežalostna resnica je to,‘ zavrnem ga jaz in pri tej priči odbijem desko od zaboja ter umirim poštarja, da so le kolíne. Poštar zmaje z glavo in reče:

‚Čudni Kranjci; od nas kupujejo prašiče, potem pa jih pošiljajo nazaj na Hrvaško! Ali morda mislijo, da mi ne znamo klati? Domá sem se prepričal do dobra, da je vse izprijeno, kolíne in slaščice; zato sem zavrgel vse.‘ —

Erazem je kár strmé poslušal dogodbo o nesrečnih kolínah, ali ko je oskrbnik dovršil povest, vpraša ga:

›Ali imate še zabòj?‹

›Imam ga.‹

›Prosim vas, pokažite mi ga, stvar me zanima na vso moč.‹

Oskrbnik prinese zabòj, Erazem ga ogleduje, spozná na pokrovu svojo pisavo in pravi:

›To je tisti zabòj, v katerem sem vaši ženi iz Karlovih Varov poslal beloprsteno posodo za kavo, in v kateri ste mi potem jesní poslali grozdja.‹

›Prav tisti je,‹ reče oskrbnik.

›Zdaj mi je vse jasno,‹ vzklikne Erazem in se jame smijati na ves glas. ›Sestra moja je poslala kolíne na Gorenjsko, toda ker je napis le slabo prilepila, odtrgal se je spotoma, in pokazal se je zopet stari naslov, po katerem so železniški strežniki poslali zabòj na Hrvaško. Gledite, tu so še ostanki pečatnega voska.‹

Nató pové Erazem oskrbniku, kakšne zmede so te kolíne napravile na Gorenjskem. Obá se kár ne moreta nasmijati čudnemu naključju, in še pri obedu so se menili o njem.

›Prav se vam godí,‹ draži Erazma oskrbnikova žena, ›zakaj se ne ožénite? Vi ne morete vsemu káj, a žené vam niti najboljša sestra ne more nadomeščati.‹

›Prepozno je, gospá, prestar sem že za ženitev,‹ opravičuje se Erazem.

›Aha! Radi bi čuli, da bi se vam dobríkala; ali saj bi se tudi lahko, malo je dandanes móž, ki bi pri tridesetih letih bili takó krepki, kakor ste vi pri svojih.‹

›Takó je!‹ pritrdi oskrbnik, ›in še nekaj: Mladè ostane vedno Mladè!‹

»Po imeni«, pravi Erazem in se zadovoljno nasmeje. —

Bila je že temna noč, ko je Erazem na kolodvoru oskrbniku za slovó podal roko in sédel na voz. Bila sta neznano dobre volje in se menila o veselih hipih, katere sta danes skupaj prebila v Slavetiči. Saj sta se celó pobratila. V tem zazvižga vlak; oskrbnik zadnjikrat stisne prijatelju roko in mu zakliče :

»Erazem, mož-beseda! Natanko mi moraš poročiti, kdaj in kje bode poroka.«

»Bodem!« zakliče Erazem pri oknu in se odpelje. Zavije se v kožuh in se stisne v kot, da bi zadremal; ali vse zastonj, nocoj kár ni spanja, in vso noč ne zatisne očesa. Premišlja torej o zadnjih dogodbah in o samem sebi. »Kaj kolíne, to ni nič; ali Bog védi, koliko se dogaja drugih nerodnostij na Griči, o katerih niti ne vem! To ne gré. Res, oženiti se moram, zdaj ali pa nikdar. Katrinka bode dobra žena, vrla gospodinja in, če Bog dá, vzgledna mati. Če sem star, ona tudi ni več v prvi mladosti, in vsakdo mora pritrditi, da je to pametna ženitev. Kaj bi odlašal, zdaj ali nikdar!« Takó premišlja, peljaje se v železniškem vozu, in neznana srečna čustva mu pretresajo dušo in srce. Noč je še, ko prisopiha vlak na kolodvor ljubljanski; mrzla gosta megla pokriva zemljo. Erazem se dobro zavije v kožuh, vzame potno torbo in stopi z voza.

»Kdaj pojde vlak na Gorenjsko?« vpraša vratárja.

»Ob sedmih«, odgovorí mu ta.

Erazem je sklenil, da pojde kár takoj snubit Katrinko, a potem šele da se vrne domóv na Grič. Počakal je torej gorenjskega vlaka in se odpeljal. Nihče se ga ni nádejal.

»Odkod?« vpraša strijc in se čudi, ko pride Erazem k njemu v pisarno. Hitro mu vzame torbo iz rok, sname mu z rámen težki kožuh in ga zopet vpraša :

»Kakšna sreča vas je v tem mrazu prinesla k nam? Letos nas pogostoma razveseljujete z navzočnostjo svojo.«

»Saj vas ne bodem dolgo.«

»No, no, oprostite mi; ali sem vas razžalil?«

»Nikakor ne; mislim se oženiti, pa sem prišel snubit — Katrinko.«

Dasi je to bila davna želja strijčeva, danes se ni nádejal, da se izpolni. Ostrmél je torej in ni védel, kaj bi odgovoril. Objame ga in ga poljubi, in dasi je imel že več sivih las na glavi nego črnih, nepričakovane te besede so ga genile do solz. »Sédite!« rekel je in graščáku ponudil pleten naslanjác, sam pa je poleg njega sédel na

drug stol. Skoro se jima razvije govor; do dobrega se zmenita in se kot prihodnja sorodnika jameta tikati.

Bolj še nego strijc je osupnila Katrinka, ko je čula, zakaj je Erazem toli nenádoma prišel na Gorenjsko. V veliki sreči svoji niti ni mogla prav razodeti čustev, ki so ji polnila dušo in srce. Saj tudi ni bilo treba mnogo besed; poznala sta se že toliko let, ovir zdaj ni bilo nobenih, zató ni bilo niti premislekov niti upiranja. »Kár najhitreje«, takó sta sodila obá, in tudi strijc se je ujemal ž njima. Le o jedni stvári je poslednji mislil drugače; hotel je namreč napraviti slovesno in šumno ženitovanje, kakeršno baje térja čast hiše njegove. Tega pa se je najodločneje branila Katrinka in mu rekla, da zánj ne bode nič ménj častno, če razdelí ubožcem, kar bi stalo potratno pivrovanje.

»Véš kaj,« rekla je Erazmu, »najljubše bi mi bilo, da se morem poročiti kje na samotnem kraju, da ne bi bilo zijál, ki bi nas motila pri svetem opravilu. Čula sem, kakó lepó je pri sveti Katarini na Skali; ali ne bi bilo najlepše, ko bi naju tvoj brat poročil pred oltarjem zavetnice moje?«

»Dobro; zgódi se po želji tvoji,« pritrđi ji Erazem. »Upam, da toli pametnemu nasvetu strijc ne bode ugovarjal.«

»Ne bode, ako se smé udeležiti redke slovesnosti,« pravi strijc.

»Kaj se ne bi smel,« tolaži ga Erazem, »saj bodeta ti in oskrbnik iz Slavetiča priči, Dorica tvoja bode družica, ostala tvoja otročiča z materjo in sestra moja bodo pa svatje. Drugih gostov ne potrebujemo. Prav toliko nas bode, da se bodemo mogli gibati v tesnem dómu župnikovem.«

»Takó sem že zadovoljen,« reče strijc, »zdaj se pa še zmenimo zaradi dneva.«

»Najrajši bi se kár jutri s Katrinko odpeljal na Skalo,« deje Erazem, »ali to ne gré; vsaj oklicev moramo počakati. Zató mislim, da bodi poroka v ponedeljek štirinajst dnij.«

Katrinka je bila presrečna, da se Erazem misli takó podvizati. Tisto popóldne še gré ž njim k župniku, da bi vse uredila, česar je treba za oklice. Zvečer so pri strijci praznovali zaroko in pozvali tudi župnika; drugo jutro pa se je Erazem odpeljal proti dómu.

Na Griči Agata ni védela, ali bi dala juho na mizo, ali bi še čakala. Erazem je sinoči brzojavno naročil voz k jutranjemu vlaku, toda še ga ni, dasi je póludne že davno odzvonilo. Gospod Gregor, ki je po stari navadi prišel nekoliko pogledat na očetovski dom, stopil je že nekolikokrat pred grad in okolo oglá, ali brata le ni.

»Evo ga!« vzklikne napósled župnik, ko zapazi dóli v trgu kočija in spozná iskra domača konja. Nekoliko trenutkov še, in kočija obstane pred gradom. Agata, Gregor in stara Meta že stojé na pragu, da pozdravijo gospodarja, ki se je veselega obraza povrnil domóv.

»O, Gregor!« pozdravi Erazem brata in mu podá roko, »dobro, da si prišel; danes popóludne sem bil namenjen k tebi; zdaj bodeva pa lahko kar tu opravila vse.«

»No, kaj takšnega?« vpraša zvedavo župnik in se čudi, ker ne pomni, da bi brat Erazem kdáj bil toli dobre volje, odkar so ga minila otroška leta. Mnogo bolj še strmí Agata; Meta pa se zadaj stojé zadovoljno zasmeje, kakor bi bila ugenila, kaj se bode izpremenilo na Griči.

»Tu vam ne bodem pravil«, reče Erazem vsem skupaj, »pozno je že, pojdimo v sobo, lačen sem in premrážen.«

Pri obedu je graščák po malem povedal, kakó so usodne kolíne zašle na Hrvaško; koliko so mu napravile smeha in zabave; kakó je na poti proti dómu premišljal o samem sebi in napósled šel na Gorenjsko snubit Katrinko. Povedal je tudi, kakó so se s strijcem pričkali zaradi ženitovanja, in rekel:

»Torej, Gregor, v ponedeljek štirinajst dnij, da bodeš pripravljen z mašo. Okolo desete ure, upam da bodeмо vsi skupaj; do tjá lahko pridejo z Gorenjskega in tudi oskrbnik iz Slavetiča, če se z jutranjim vlakom pripelje v Ljubljano.«

»Le brez skrbi bodi; tudi če pridete šele ob jednajstih, bode še dosti zgodaj; saj bodeτε potem na obedu pri mēni.«

»Dobro«, pritrđi Erazem, »ali to ti rečem, da hočemo biti samí in da želimo opraviti vse na tihem.«

»Umejem, umejem,« pravi župnik, »le vse prepústi mēni, jaz že vem, kaj mi je storiti.«

V ponedeljek pred Svécnico zjutraj na Skali ni bilo maše, župnik jo je oznanil šele za deseto uro in dasi ni povedal, zakaj, ljudje so le vedeli, da bode tedaj gospod Gregor poročal brata. Župa svete Katarine na Skali je štela kakih petsto ljudij, ki so prebivali po malih gorskih vaséh. Kaka dva pogreba, kake tri poroke in kakih pet krstov na leto, bile so vse nenavadne dogodbe v mali župi; torej dohodki dušnega pastirja niso bili veliki. Gospod Gregor se ni menil zató; saj je bil imovit z dóma, ali kot prvorojenec očeta svojega bi bil lahko graščák na Griči, če bi mu bilo káj do bogastva posvetnega. Toda izza mlada je čutil v sebi poziv za duhovnika, ali ker ni bil niti slavohlepen, poganjal se ni nikdar za boljšo župo, niti ni hotel iti v stolico za kanonika, ampak zadovoljen in srečen je pasel ovčice svoje

na Skali, in ni ga bilo na svetu človeka, da bi menjal ž njim. Največje veselje mu je bila cerkev, katero je zvečine ob svojih troških uredil in obnovil takó lepó, da je po kmetih daleč na okolo ni bilo takšne. Oskromen, kakor župnik sam, bil je tudi župni dvor, kakih tisoč korakov izpod cerkve, da je bil bolj v zavetji. S treh stranij ga je obkrožal vrt z gostim sadnim drevjem, spredaj pa ga je ločil pot od gospodarskega poslopja.

Gospod Gregor je stopal v talarji gologláv po sobi in molil brevir. Tiho je bilo okolo njega, le kanarčki so žvrgoleli po kletkah, ki so bile ali nameščene nad vrati, ali pa so visele od stropa. V tem so se po lesenih stopnicah začuli težki moški koraki. Gospod Gregor odloži brevir in gré na hodnik.

»Z Lukcem šva prišla po možnarje,« oglasi se cerkovnik.

»Že dobro, tu imaš ključ od podstrehe,« pravi župnik, »ko bodo zavili čez klanec, naj Luka po vrsti zažgè vse tri možnarje, ti pa pojdi vabit z vélikim zvonom.«

Zopet je gospod Gregor molil brevir, ali vsak čas je prestal in pogledal skozi okno proti cesti. Stara ura na omari je bila deset, za njo se oglasi druga na zidu, in obe odigrata kratko godbico. Zopet se gospod Gregor ustavi pri oknu in nasloní daljnogled na omrežje. »Kje se neki mudé takó dolgo?« reče sam sebi in zopet vzame brevir v roke. Kàr počí strel na strel, in zajedno zapoje véliki zvon. Župnik zaprè molitvenik, prekriža se, pokrije se s črno duhovniško kapo, pripravi veliko poročno knjigo in česar je še treba. Ko začnè tudi Koder lajati, gré Gregor gostom naproti. V dveh kočijah se pripeljejo nevesta, ženin, Agata in strijc z ženo in otroki.

»Ali je oskrbnik že tu?« vpraša Erazem z voza; »njega smo čakali, toda ko ga ni bilo, mislili smo, da se je po drugi cesti peljal naravnost na Skalo.«

»Ni ga,« odgovorí župnik, »ali saj še lahko pride. Pošte tudi še ni, bržkone se je zamudil vlak. Zdaj pa le hitro gòri v sobo, da se nekoliko pogrejete, predno pojdemo v cerkev.«

Kuharica je tudi prišla pozdravit gòste, pomagala otrokom iz kočije in pozvala dekle, naj pobere plašče in ogrinjala. Otroci so prvi v župnikovi sobi in kàr gledajo po nji in povprašujejo, da jim kuharica ne more odgovarjati sproti. Saj jim je vse novo in zató jih tudi zanima. Še večje je veselje, ko župnik izproži jedno in potem drugo uro, da igrata. Zdaj iztakne Dorica beloprsteno kokoš v gnezdu. »Ali ta tudi léže jajca?« vpraša poredno strijc. »Sevéda jih léže,« nasmehne se Gregor, vzdigne kokoš, ki je bila le za pokrov, in ponudi otrokom

sladkih melisnih jagod. V tem jame Koder iznova lajati, in tretja kočija se ustavi pred župniim dvorom.

»Oskrbnik je!« vzklikne veselo Erazem in mu hití naproti. »Bog te sprimi!« pozdravi ga in ga hoče vésti v górenjo sobo.

»Počakaj; brez darila vender ne morem stopiti pred nevesto,« reče oskrbnik in vzame iz kočije zabojček.

»To je preljubeznivo,« dobríka se mu Erazem in mu pomaga malo breme nésti po stopnicah.

»Joj, naš zabojček!« vzklikne Agata, ko zapazi usodno skrinjico. Oskrbnik pa se nakloni pred nevesto in reče:

»Gospodičina! Dasi neznatna stvarca, ta-le zabojček vender ni brez pomena za denašnji dan; zató mi vsekakor oprostite, ako ga vam pri tej priliki prepustim v prijeten spomin.«

»To je torej tisti zabój!« nasmehne se gospod Gregor in vpraša hitro: »Kaj pa je v njem?«

Erazem je že prinesel kládivo in klešče ter odbil pokròv.

»Kaj pa je to? Kaj pa je to?« kričé otroci in se smejejo na ves glas. Tudi drugi se jamejo smijati, ko vzdigne gospod Gregor iz zaboja tolstega purana, oblečenega v belo srajco s pasom, kakor hrvaški kmet.

»Zdaj pa še noter poglejte, kaj je na dnù,« pozove Gregor navzočne gòste. Zopet nagnejo otroci prvi radovedne glavice v skrinjico in veselo vzkliknejo:

»Kolíne! Kolíne!«

Katrínka in Erazem se spogledata in se razumeta; zajedno se njiju oči ujemó z očmi porednega oskrbnika, ki si je izmislil toli primerno šalo.

V tem jamejo na Skali pokati možnarji, v zvoniku potrkavajo k maši, kakor na vélike praznike. Svatje se vzdignejo in gredó v cerkev. Ondu je bila najprej péta maša, potem pa poroka. Po dovršenem svetem opravilu sta nevesta in ženin nekoliko časa samá ostala pred oltarjem in molila, drugi svatje pa so ogledovali cerkev in se kár niso mogli načuditi lepemu rédu.

Zopet pokajo možnarji, v zvoniku potrkavajo, in svatje se vračajo proti župnemu dvoru. Skoro sedé za mizo in začnó pirovati. Takoj za juho prinese kuharica kolín.

»Kolíne!« razveselé se otroci; »kolíne«, ponavljajo za njimi svatje in pomembno naglašajo usodno besedico. Zdaj si oskrbnik natoči kupico in vstane rekoč:

»Gospôda slavna, dovolite mi, da po hrvaški navadi prvo zdravjico napijem nevesti in ženinu. Bog ju poživi mnogo mnogo let in ju obsipaj z vsem blagoslovom svojim! Žívela!«

»Žívela!« vzkliknejo vsi gostje in trčijo s kozarci, potem pa nadaljuje oskrbnik:

»Gospôda moja, še nekaj mi je poudariti pri tej priliki. Nam vsem je znano, da bi se danes bržkone še ne bili zbrali na toli lepo slovesnost, ako bi ne bilo — kolín. Mislim, da bomo čudno naključje pomnili vse žive dni, zlasti pa se ga bomo spominjali za kolín; zato želim, da bi še mnogo let klali, ali na Griči naj bi se vnuki in vnukov vnuki in pozni njih potomci radi spominjali te resnične dogodbe.«

»Ali nikdar naj bi ne pozabili,« dodá Erazem, »da treba tudi v najmanjši stvarci redú in natančnosti, zakaj iz majhne pomote ali površnosti lahko nastane velika nesreča.«

»Ali pa sreča, kakor vidimo danes,« reče gospod Gregor.

Luči.

Spisal Anton Funtek.

XVII.

Bogato okrašena soba; dragocena svetilka visi od stropa. Zadaj na postelji leži bolnik upalega lica, toda iskrnih očij. Kakor živo oglje mu žaré v globoko vdrtih otlinah; mrzlica mu stresa teló, zobjé škripljejo — hu, tega mraza ne ubranijo vse óne blazine in odeje, katere je nakopičil náse! Nekoliko se dvigne sedaj in segne po zdravilu — bolje mu je, mrzlica pojema; za nocój bode mir. Olajšan si oddahne, léže in zamiži. Ali spati mu ni móči! Nikdar ni bil bolán, takó bolán, da bi moral v posteljo; ali zdaj, ko je slab, da ne more na noge, bolí ga ves život od léže, in le za nekaj trenutkov se morejo zatisniti ščemeče očí . . . Dobro vidi, kakó prihaja črnokrila noč, kakó se gibljejo nje sence po sobi; vidi tudi, kakó se razbegava noč, kakó se bliža beli dan, in prvi žarek, ki sine v sobo njegovo, najde ga vzbujenega, utrujenega, čmernega. Hudo mu je ležati bolnemu, ko neče priti dobrodejni spanec, ko takó počasi gine ura za uro, kakor bi svinčena utéž ovirala kazalec na

počasnem poti. Kakor môra lega takrat na prsi zavest: drugi spé, jutri se vzbudé okrepčani, ali ti! Tudi druge misli prihajajo v tihi noči in trkajo na zaprta vrata! Ali ni čul rahlih njih stopinj, ali ni slišal trkanja? Bližajo se mu od vseh strani in šepetajo, stočejo, vzdihajo, smejejo se in se družijo v nepregledno kólo, katero kroži po sobi slikovito neredno, da se mu kàr vrtí pred očmi in v možganih. Ondu čuje nežen glasek, tukaj mogočnejši glas — vsi se odzivajo v srci njegovem. Zaklepaj se mu še takó trdno — zaman! Ta splošni pokoj, katerega prinaša temna noč, vzbuja navidezno mrtve misli in spomine; podnevi spé v svetlobi solnčni. Upali mož ne misli rad! Niti kadar je zdrav, nikaš še bolán. Ne zató, ker je morda uverjen, da življenje človeško sploh ni vredno premišljanja, in da je bolje živeti brez mislij ter jemati in uživati, kar baš ponuja denašnji ali jutrišnji dan — zató ne. Toda vaju ni. Mladost njegova ni bila taka, da bi bil moral premišljati; usojeno mu je bilo, da se je porodil v izobilji. Kaj bi bil torej vprašal, kakó živé drugi ljudje, katere učí in bistri neizprosna potreba? Kakor metulj je rfolel od cvetú do cvetú in srkal zgolj slaščice — preprijetno življenje takóvo! Na solnci se porodi lehkóživá stvarca in pogine na solnci; nje življenje je bodra igra, brezskrbno uživanje . . . Kdo vé, ali bi se mu ne bile odprle očí, da je kdàj ugledal tudi resnobo življenja? Čul je res, da so tudi taki ljudje na svetu, ki morajo trpeti, da živé, ali videl jih ni. Zakaj iskal jih ni. Čemú tudi? Ali naj se učí od njih? Do učenja mu ni; njemu ni bilo treba. Da bi jim lajšal bridkosti? Tega ne umeje, in poleg tega učé továriši, prav taki, kakeršen je sam, da ni baš tolikanj hudo, kakor kričé nekaterniki. Saj se človek napósled privadi potrebi takó, kakor obilici, privadi, da sam ne vé za nadloge svoje. Bodisi kakorkoli, iskal jih ni, teh siromakov, in jih tudi ne bode. Morda bi mu ostal nevšečen spomin, in takih spominov ne mara. Gladko bodi življenje; kakor je teklo od zíbéli, takó tēci do groba; četudi poraja bridkosti, katerih ne ubrani ni zlato ni svila ni bager, dovòlj je nositi te neprilike, nikaš še drugih! Dosti je že, da se ne more zapirati zopernim mislim, ki silijo ponoči v zaklenjeni dom. Čemú se je porodil, čemú žíví in čemú bode umrl? Ali je bil res potrebno kolesce v splošnem svetóvnem kolesji? Ali bi se bil morda ustavi! velikanski stroj, da ni bilo njega? Kakšno nalogo izvršuje prav za prav? Da jé, pije, da se veséli, kadar ga je volja, da toži, ako se pojavljajo telesne nadloge — ali je to morda namen njegov? Res, nezatna naloga! Toda vzdramil se ne bode nikoli, ker se neče vzdramiti. Kadar okreva, pobegnejo neprijetne te misli, in kolesce neplodnega življenja njegovega se bode vrtelo z drugimi kolesi, dokler se ne

obrabí. Stroj svetá se zató ne bode ustavil nì za trenutek, zakaj to kolesce ni sezalo v druga kolesca, nì zaviralo nì gonilo jih nì . . .

Čuj, kakó se iznova odzivljejo nadležni glaski, kakó šepetajo, stočejo, vzdihajo, kakor bi se rogali zli duhovi! Nejevoljen izpregleda — zaman! Zdaj bliže, zdaj dalje, zdaj nad njim, zdaj tik njega, povsod šepet! Ura tika na steni — ali se ne glasí kakor »brezposelno življenje, življenje brez namena«? — Po glavi mu róji napev, čegar besed ne pozná — nehotoma ponavlja: »Brezposelno življenje, življenje brez namena« . . . Celó žila utriplje: »Brezposelno življenje, življenje brez namena« . . .

Ta strahovita noč, neznosni ti glasovi! Ječé se vzravná na postelji. Okno se svetlí, hvala Bogú, daní se! Zli duhovi, ki ga obkrožajo, ne marajo svetlega dné; zdí se mu, da se razgubljuje polagoma — takó, sedaj je utihnil poslednji glas! Sedaj bode mir. Sèn mu lega na trudne oči — morda mu dá okrepílo, zdravje celó. Kakó bode takrat pobegníl iz te uklete sobe v glasno družbo, kjer zveni drugačen govor, srebrn smeh, kjer se péni víno v polnih kozarcih! Nadomestiti hoče, kar je zamudil v dolgočasnih teh dneh, saj je škoda sléharnega trenutka! Lehen nasmeh se mu prikaže na bledem lici — prelepe so podobe te! Kaj se méni sedaj za nadležne óne glasove? Drugače ne bi hotel živeti, kakor žíví — življenju jedini namen je končno ta, da se žíví! . . .

Dan pogleda v sobo, bolnik spí.

Življenje brez namena! —

Národne stvari.

I.

Vraže v tržaški okolici.

Priobčil D. M. Obalovič.

I.

ko se mrlíč na smeh drží, tedaj je to gotovo znamenje, da »kliče družega«. Časih se pripetí, da bibe ura, ko zvoní mrlíču. Takrat pravijo: »Ura naznanja, da bode kdo umrl.« Kadar umrè otrok, prigovarjajo domače žene materi, naj dete obuje, sicer bi se pošodovalo na poti v óni svet in okrvavélo po kamenji in trnji.

2.

Ko je prvič prišla železnica v Trst, čudili so se ji neizrecno. Nekateri ljudje so prve dni celó ponoči vstajali, da so šli gledat čudno stvar. Izprva kàr niso hoteli verjeti, da moreta ogenj in voda goniti velike naložene vozove. Trdili so, da pelje železnico »škrat«, katerega pa je videti samó ponoči.

3.

S prazno puško se ne šali in ne méri na druge ljudi, zakaj utegnil bi koga ustreliti. Da prazna puška ustrelí, temu je vzrok hudič, kateri tičí v nji.

4.

Če se vdovec oženi précej po smrti žene svoje, ne smé pripraviti kolácev na ženitovanji; ljudje bi sicer rekli, da je prehitro pozabil rajnice.

5.

Ako hočeš, da ti ne bode škodovala nobena stvar, priskrbi si prstí, katero vrže duhovnik na krsto mrličevo. Sevéda jo moraš vzeti skriváj. Nekdo si je že zdavna želel take prstí. Ko je duhovnik pri pogrebu vrgel prst na mrlíča, izpustil je óni mož v grob žepno svojo ruto, toda takó, da je bilo videti, kakor bi mu bila sáma padla v jamo. Z ruto vred je potem zagrabil tudi pest óne prstí; pozneje si jo je razdelil s tovarišem. Kàr nobena reč jima ni mogla škoditi. Mnogokrat sta vpričo strmečega ljudstva jedla velike kóse steklenine, da se jima je kàr bliskalo izpod zób. Dolgo časa sta hranila »mrtvaško prst« in porabljala nje močí. Toda napósled ju je začela pêči vest; nikjer nista mogla dobiti mirú. Izpovesta se torej duhovniku. Ta jima reče, naj prineseta tisto prst njemu. Možá jo res prineseta in se hipoma umirita. Duhovnik je óno prst blagoslovil in jo zopet nesel na pokopališče.

6.

Ako je kdo toli srečen, da si ponoči od 11. do 12. ure pridobí žebelj iz mrtvaške krste, ne more mu nič do živega. Žebelj mora biti iz krste, v kateri je že ležal mrlíč, vendar ne smé biti prezarjavél. Ako s takim žebljem le malo zbodeš nasprotnika svojega, ako se ga le dotakneš, gotovo mora umreti, ker ni nobene pomoči na svetu. Prav zató moraš skrbno čuvati »mrtvaški žebelj«, da se kdo ne zbode po nesreči.

7.

Kadar se utrne zvezda, pravijo, da se preséli duša iz vic v nebesa. Poléti pazijo zlasti otroci, kdaj bode kje zvezda »preskočila«, in potem kričé: »Zvezda je preskočila, duša je šla iz vic v nebesa.«

8.

Kadar pretí huda ura, postavijo skrbne gospodinje preobrnjen stol pred hišo. Takšen »stol naróbe« gotovo prežene točo. Ako je pa gospodinja še posebno zvédena, lahko tudi drugače zabrani točo. Ko se jame bliskati in grmeti, mora namreč s srpom v roki narediti »salamonski križ« po zraku.

9.

»Petek, slab začetek« — te vraže se držé zlasti ribiči. Bodisi vreme še toli krasno, v petek ne vidiš zlepa ribiške ladje, zakaj vsak ribič počaka rajši do sobote, nego bi v petek poskusil svojo srečo na morji.

(Konec prihodnjíc.)

Književna poročila.

II.

Bibliografija slovenska. Slovensko knjigarstvo od 1. januarja 1889. leta do 1. januarja 1890. leta. Sestavil Ivan Tomšič.

(Letopis »Matiice Slovenske« za leto 1890. str. 237.—255.)

Od leta 1869. do letošnjega tečaja, ako izvzameš leti 1874. in 1875., podaja nam »Matičin« letopis vsako leto slovensko bibliografijo. Spočetka je sestavljal pokojni dr. E. H. Costa, tedaj predsednik »Matici Slovenski«, ta popis slovenskih knjig. Od njega imamo popis knjig, kar jih je izšlo od začetka leta 1868. tjà do konca leta 1873. V letopisih za leti 1874. in 1875., kakor smo že omenili, ni bibliografije. Od leta 1876. počensí pa jo vsako leto sestavlja gospod Ivan Tomšič.

Da je bibliografija jako važna in jako zanimiva, o tem ne bodem trošil besed. Gotovo nisem jaz jedini, ki prereže v »Matičinem« letopisu vselej najprej óne strani, kjer je popis slovenskih knjig, saj pač vsakega slovenskega izobraženca zanima zvedeti, kolika je duševna produkcija slovenskega národa, zanima ga zasledovati, na katerem polji književnosti se delavnost kvantitativno razvija, in zanima ga povzeti iz podatkov, napreduje li književnost in po nji sodeč duševna kultura národa slovenskega. Z veseljem konstatujemo, da rase skoro od leta do leta število knjig in vrednost

njih vsebine Kar nas pa menj veselí, to je nespretnost, s katero se sestavlja ta popis knjig od leta do leta. Da takoj spočetka ni bil vzoren, to je res; ali od leta 1869. do danes je minilo več nego dvajset let, in v tem dosti dolgem času bi bili smeli pač pričakovati, da se popravi, kar je nedostatnega, terjati, da nam se končno popis knjig ponudi v taki obliki, ki bolj ustreza znanstvenim in praktičnim zahtevam. Konservativnost v tej stvári se nikakor ne dá opravičevati. Ako smemo pregledati káko nedostatnost početniku te bibliografije, ker je vsak začetek težaven, ne smé se nádejati isti prizanesljivosti nadaljevalec, ki je utegnil dovolj, da vidi nedostatke svojega dela, katero v Slovencih baš ne zahteva bogsigavedi kakó velikega duševnega napora; saj književnost naša ni takó obsírna, da je ne bi mogel pojediniec pregledati brez velikega truda in primerno razrediti književne pojave vsakega leta. Načela razredovanja pa si je tudi lahko pridobiti. Vsak naučni slovník navaja kópo pravil, kakó se knjige popisujejo. Čudno se mi zdí, da razven kratke opombe, ki je bila — sedaj ne vem več kje — natisnjena, nikdo še ni obsírnejše izpregovoril o sestavi te bibliografije, akoravno sem prepričan, da je že mnogokdo čutil nje nedostatke. Kaj je vzrok temu molku? Slovenci smo blage duše; težko nam je koga opozoriti na njegove napake, da se mu ne bi zamerili, rajši trpimo, da občenita stvar škodo trpí. Potem smo nekako flegmatske narávi. Saj je dobro, mislimo si, bodisi takó ali takó. Napósled pa neradi prijemljemo za peró, ker često vidimo, da tak posel ne prinaša koristi ni osebi, ker si z njim nakoplješ sitnosti, ni stvári, ker se dobri sveti, ako niso po godu izvestnim ljudém, kaj radi prezirajo. Toda prestopimo k stvári!

V »Matičinem« letopisu za leto 1869. je naslov temu sestavku: »Bibliografija slovenska ali slovensko knjigoznanstvo i. t. d.« Beseda »knjigoznanstvo« je sicer po mojem mnenji nespretno skrpana, kar sem poskusil dokazati drugje, ali vendar ugaja pojmu; saj bibliografija je neko znanstvo o knjigah. Od leta 1870. dalje pa rabi namesto »knjigoznanstva« beseda »knjigarstvo.« »Knjigar« nam rabi v pomenu »Buchhändler«, in »knjigarstvo« znači torej »Buchhandel«. Bibliografija pa z razpečávanjem knjig nima nobenega pòsla; toliko da imenuje izdavače knjig, nikjer pa ne omenja, kje so knjige na pródajo in kakó jih je móči dobiti. Beseda bi imela menda pomenjati óno, kar se nemški pravi »Bücherwesen«. Ta pojem pa se izraža slovenski z besedo: »knjištvo« (knjižstvo). Če pa hočemo natanko prevesti grško »bibliografije«, recimo »popis knjig« ali pa »knjigopis«.

Vse publikacije od začetka leta 1868. do konca leta 1889. so znamenovane v rečeni bibliografiji s tekočimi številkami. Obrabljena fraza velí: »Številke govore«. Resnica je, številke govore. Ali kakor ljudje ne govore vedno resnice in kakor ne govore vselej razborito in umljivo, takó

često tudi številke varajo, ali pa govore brezzmiselno. Ako vzamemo število 2717 (s to številko se letos završuje popis knjig) ter ga razdelimo okroglo računajoč na dvajset letnikov, pride na leto po priliki 170 publikacij. Samoljubno si pogladimo brado in se pobahamo s priličnim številom duševnih proizvodov, ki ugledajo svet v tečaji jednega leta. Če pa si bliže ogledamo te „knjige“, vidimo, da je pač le majhen del publikacij vreden tega imena, in da imajo v tem popisu jednako veljavo debeli zvezki, tanki sešitki in pojedini listi. Res, težko je časih določiti mejo, kaj se imenuje zvezek (Band), kaj sešitek (Heft, Broschüre) in kaj posamezen list. Tu je treba, da določi popisovalec nekako instinktivno. Treba pa je, da vse tiskovine takó ločimo, ako nečemo zvedeti samó števila publikacij, nego tudi njih kolikost. Saj pač ni vse jedno, ali izide sto zvezkov po dvesto do tristo strani, ali jednako število brošuric od 20—30 strani. Zatorej navajajo knjižnice v svojih poročilih o stanji knjig vselej posebe število zvezkov, sešitkov in posamičnih listov. Časih bode zavisno o vsebini publikacije, ali naj se uvrsti med zvezke ali med sešitke. Takó n. pr. bi štel zbirko pesmij, ki šteje, recimo, sto strani, med zvezke, jednako debel imenik udov kakega društva pa med sešitke. Kriterij bode torej i kolikost i kakovost. »Zvezek« (Band) se imenuje óni književni individuum, ako smem takó reči, ki je po svoji obširnosti, ali po svoji vsebini dostojen, da se kot posebna knjiga uveže v platnice. One publikacije pa, ki po svojem obsegu ali po svoji vsebini niso vredne, da bi jih vezal v trde platnice, in so vender v isti meri samostalne publikacije, kakor zvezki, to so sešitki (Hefte) ali „brošure“ (Broschüren). Od sešitkov se razlikujejo snopiči (Lieferungen), ker niso samostalne književne publikacije, nego so déli zvezka. Snopičem pa pripadajo iz istega razloga tudi posamične številke časopisov, ker tvorijo samó skupno v večjem številu celoto. Vse óne publikacije pa, ki obsezajo k večjemu jedno pôlo, katerih torej ni treba ni vezati ni sešivati, štejejo naj se k posamičnim listom (Blätter).¹⁾ Sevéda, ako si dá kdo pratiko vezati v usnje in spredaj na platnice prilepi še ogledalo ter obrezo pozlatí, tedaj je to privaten sport, ki ne more ovreči principa našega. Dostavljam še, da mi tu ni do imen, nego do pojma. Ako kdo misli, da so za različne vrste publikacij, kakor sem jih góri navel, druga imena prikladnejša, naj jih le nasvetuje in njegova veljaj.

Usojam si tukaj izreči misel, katere pa nikakor ne usiljujem, da je za bibliografijo nepotrebno navajati vsako nezatno knjižurino, katera nima nobene trajno zanimive vsebine, kakor je n. pr. imenik udov, popis učencev, pravilnik kakega društva, sklep računov kake posojilnice i. t. d. V bi-

¹⁾ V javnih knjižnicah tiskovine do 5 pôl = 80 str. prištevajo sešitkom (Hefte), a tiskovine nad 5 pôl imenujejo knjige ali zvezke (Bände).

blijografijo naj bi se vzprejemala samó dela, katera imajo literarno, znanstveno ali praktično vrednost. Začetnik slovenske bibliografije res pravi, da se mu ne bode očitalo, »da je tudi manj važne knjige, brošurice i. t. d. popisal, ker imajo taki manjši spisi zgodovinsko važnost in v kratkem času popolnoma zginajo.« Ako se že popisujejo, naj se jim določi primerno mesto, ne pa, da se šopirijo v društvu pravih knjig. To mesto bi bil nekakšen dodatek pravi bibliografiji. Sicer pa, ako bi res trebalo popisati vse, kar se slovenskega natisne, naj bi se popisali tudi oglasi javnih oblastij, in privatna, društvena, gledališka naznanila i. t. d.; saj nimajo manjše zgodovinske važnosti, negoli imeniki društvnikov in slične publikacije, poizgubé se pa še prej, negoli te.

Pri popisovanji knjig je neizogibno potrebna natančnost. V naši bibliografiji so knjige večinoma opisane točno. Žal, da samó večinoma. V letopisu za leto 1890. n. pr. stoji pod številko 2615. zabeležena knjiga: »Marka Fabija Kvintilijana govorniški pouk. Spisal uvod in komentar Franc Brežnik, c. kr. profesor v Rudolfovem. Založba upravnštva »Popotnika« v Mariboru. Reiserstrasse 8.« Resnično pa slóve napis knjigi takó-le: »Marka Fabija Kvintilijana govorniški pouk. Prevel, uvod in komentar spisal Franc Brežnik, c. kr. profesor v Rudolfovem. Maribor 1889. Založil pisatelj. Tiskala Cirilova tiskarna.« Knjigam takó svojevoljno izpreminjati naslove nikakor ni dovoljeno. Sevéda je treba knjigo najprej natančno poznati in jo vestno opisati. Ako sam knjige ne moreš dobiti v roke, povprašaj koga, ki bi jo pač mogel poznati. Saj vsi ljudje vse vedó. Baš omenjena knjiga je dovršeno delo v jednom zvezku, ki šteje XXXVI + 135 strani v veliki 8°. Tega pa naša bibliografija ne omenja. Iz tega primera vidimo, da se v tej bibliografiji ne smemo nádejeti preveliki natančnosti pri navajanji knjig. Evo še nekoliko primerov! V letopisu za leto 1889. več časopisov ni navedenih takó točno, kakor bi trebalo. Pod številko 2377. je n. pr. naveden časopis: »Slovanski svet.« Letnik I. 1888. Tisk »Narodne tiskarne.« — Izdajatelj in lastnik: Fran Podgornik. — Urednik: Janko Pajk. — Tu je vse povprek pometáno, nikar da bi bilo zabeleženo vse takó natanko in v istem redu, kakor je res natisnjeno v naslovnem listu tega časopisa. Poleg tega še ne zveš, ni kje izhaja list, ni kakšna mu je oblika, ni kolikokrat izhaja, ni kaj je vsebina njegova. Pod številko 2578. čitaš: »Zgodovinski zbornik. Priloga »Laibacher Diöcesanblattu«. Izhaja v nedoločenih obrokih na eni pôli. Izdajatelj in odgovorni urednik Martin Pogačar. Tisk »Katoliške Tiskarne v Ljubljani.« Pod številko 2559. pa stoji zapisano: »Narodna biblioteka. Izdajatelj, založnik in tiskar J. Krajec v Novem mestu. (Izhaja v snopičih po 15 kr.)« Ali zdaj veš, koliko je jednega in drugega zbornika res izšlo? Naloga in dolžnost bibliografova pa je menda vendar povedati kaj takega.

— V letopisu za leto 1889. imaš pod številko 2510. zabeleženo: „Rudeči križ in njegov pomen za kmetško ljudstvo. Poslovenil Lapajne Feliks pl. Lenk.“ Na prvi hip vidiš, da knjiga takega naslova nima. Gospod Lapajne je znamenit šólnik, ali v plemenitaša ga je izpremenil biblijograf. Takih nedostatkov kár vse mrgolí. Res je popisavanje knjig jako nadležen posel, ali kdor se loti tega dela, treba da ga vrši s primerno znanstveno natančnostjo, ne pa površno, samó da je menj truda. To pa je potrebno zató, ker ima biblijografija samó ondaj vrednost svojo, ako se smé človek nádejati popolni natančnosti. Opisati pa je treba tudi vse knjige jednako natančno. Ne umejem torej, zakaj je pri nekaterih knjigah navedeno število strani, pri drugih pa ne. V letošnjem letniku je n. pr. pod številko 2654. naveden „Veliki katekizem“ i. t. d. brez števila strani. Takoj pod številko 2655. pa je zabeležen „Mali katekizem“ i. t. d. s številom strani. Med „Društvenimi deli“ pogrešamo že mnogo let letopisov in poročil novomeške čitalnice in dolenskega pevskega društva. Ti društvi dajeta tiskati svoja poročila v kranjskem Novem Mestu. Nahaja se torej izvestno po jeden izvod teh letopisov v ljubljanski licejalni knjižnici, in sestavljalcu te biblijografije ne bi smeli biti neznani. Ako pa že spisek ónih tiskovín, ki so izšle na Kranjskem, ni popoln, tem menj smemo pričakovati popolnosti pri tiskovinah, ki so izšle v drugih deželah.

Površnosti se mora pripisavati, ako čitaš v letopisu za leto 1890. na strani 244. v 4. vrsti, da je neka knjiga pisana v „slov.-nemškem“ jeziku, namesto v „slovenskem in nemškem jeziku“. Nebrižnosti gré pripisavati pogrešek na strani 248. v 8. vrsti istega letnika, da ima „Druga nemška slovnica za ljudske šole“ 856 strani, in različne pisave, kakeršne se nahajajo na strani 265. letopisa za leto 1889. „političen list“ in „politični dnevnik“, na strani 264. „tisek“, na strani 265. istega letnika „tisk“ i. t. d. i. t. d. — Morebiti bi se moglo ugovarjati, da so to tiskarski pogreški. Žál, preveč jih je, da bi mogel veljati ta ugovor. — R. Perušek.

(Dalje prihodnjič.)

Slovníški razgovori.

I.

(Dalje.)

Tudi prvi naši pisatelji so jih zmatrali za germanizme, ker više navedeni mesti sloveta takó-le: „s' Gospudom Felicianom Truberjom pregledal inu revidiral“ (Trub. Postilla, predg.); „S. Duh je taku dobru nyh roko kakor nyh jesik vishal, regiral inu pelal.“ V obeh pri-

merih stoji tedaj poleg tujke domačinka. Ali take podvojene sinonimne izraze, sestojče od domačinke in germanizma, rabijo pogostoma oni pisatelji, bodisi, ker so menili, da bi pravi slovenski izraz morda ne bil znan vsem čitateljem, zlasti nemški izobraženemu plemstvu in meščanstvu, bodisi, da se jim je slovenska beseda zdela premalo točna in nedostatna. Navedenima vzgledoma treba vzporejati te-le primere iz „Predgovora“ k Dalmatinovi bibliji: „Poštava zhloveka nikar le pufty, kakover je od nature, v' grehah cillu nezhiſtiga in ſmèrtnu ranjeniga, leſhati: temuzh ga tudi prekolne inu ferdama“; „Onu je pak potreba mej Poštavo inu Evangeliom s' velikim fliffom reslozhik merkati inu dèrshati“; „Kakòr tudi ſam Criftus Marie Magdalene vero, is nje dell supàr Fariseerja ſprizha inu svisha“; „ker ſe v'bosim Ludem od tiga gvifhni ſhtuki naprej piſheo inu ſapovedajo.“ Posebno mnogo podobnih primerov se čita v „Predgovoru“ postile Truberjeve, katera mi pa ravno ni pri roki.

Podobni so ti-le vzgledi, vsi iz „Predgovora“ Dalmatinove biblije: „fkusi krafft inu muzh.“ „S. Duha krafft inu muzh“ se nahaja večkrat, tudi sem našel „muzh inu krafft“; „ta ima preklet inu ferdaman biti“; kakòr po eni Reguli, meri inu shnori“; „Od flobodne frajvole Zhlovezhke“; „fkusi gnado S. Duha ſpet flobodni, v olny inu luſhtni poſtanemo, Bogu inu njega voli pokorszhino ſkasati“; „is ſgul gnade inu miloſti“; „en ſhtuk ali dejl“; „grevingo inu ſhalost“ (večkrat). Število teh primerov bi se dalo pomnožiti, kolikor bi kdo hotel; vse polno jih je v prvih naših knjigah iz reformatorske in protireformatorske dòbe zlasti v „Predgovorih“. Ako jih primerjamo ónima zgoraj omenjenima mestoma, usiljuje se nam prepričanje, da sta Dalmatin in Savinec „revidirati“ in „regirati“ tudi samá zmatrala za germanizma.

Oménili smo že zgoraj, da je večina glagolov na *-irati* razširjena samó po mestih z mešaním slovenskim in nemškim stanovništvom. V ónih krajih pa, kjer se slovenski, hrvaški ali srbski živelj dotika laškega, ondu se iste tujke oblikujejo pod vplivom laščine zopet drugače. G. prof. Rutar mi zatrjuje, da govore po dalmatinskih mestih: „študijat' (studiare), viágjat' (viaggiare), multiplikát', ſkapulat' (rešiti), kopijat', tentát, partiti (partire, od-potovati), divrtiti se (divertirsi), parečat' (apparechiare), in isti g. profesor trdi, da beneški Slovenci govore podobno. Tudi prvi pisatelji naši so vzprejeli nekatere tujke v taki obliki, prim. „kaſtigati“ (Trub. Dalm.); deſhpirati = vfanje sgubiti: Dalm. v „Registru“; po g. Pintarja pravilu bi se glasilo „desperirati“. Široko v národu je znana beseda „štímati, štímán“. — Nič čudno bi se mi ne zdelo, ko bi se kdaj dvignil slovenski slovníchar in za tujke romanke priporočal končnico *-am, -ati*, ki ima vsaj to prednost, da je pristno romanska, kar se o končnici *-ieren* ne dá trditi.

Da je končnica *-ieren* res nekako pol ptič, pol miš, romanskega izvora, toda nemški prikrojena, o tem hočem še uveriti potrpljive čitatelje, predno završim ta svoj ugovor, ki je itak narasel čez mejo. Ali ker se nam je že ponudila prilika izpregovoriti o tej preklicani končnici, zato je bolje, da rečemo katero več nego premalo in ji do dobrega pretipljemo „srce in obisti“; morda se nam vender posreči, da jo potisnemo v kot, saj tudi ni vredna ničesar boljšega! Kaj pravi nemška slovnica o nji? Grimm (Gramm. II. str. 142) pravi, govoreč o konsonantnih sufiksih („konson. Ableitungen“) *ier, yr, iur*: „(diese) finden bloss statt in einzelnen fremden Wörtern“; navedši potem nekaj samostalnikov z omenjenimi sufiksi, nadaljuje: „Schwache Verba der II. Conj. mhd. nhd. auf *-ieren* in Menge. — Alle diese *ier* reissen erst seit dem 13. Jahrhundert ein und sind der ältern Sprache unbekannt, welche nur einige fremde *-ur* aufgenommen hatte. Im Mittelhochd. werden auch fremde masc. auf *iur, ir, fem. auf -iure -üre* angeführt, deren Schwanken, weil der ganze Gegenstand nicht in die deutsche Wortableitung gehört, ich hier übergehe.“ Prim. tudi Grimma Gram. I² str. 351., 352. in I² str. 951. Takó govori Nemeč o končnici *-ieren*, za katero se ogrevamo mi Slovenci, katera se nam zdi prikupna.

V Nemcih se je tedaj razpasla šele v 13. stoletji. Toda v nas? V 16. stoletji jo nahajamo jako poredkoma, kakor smo že omenili. Kolikor se vidi meni, rabila je do našega stoletja, celo do najnovejšega časa, jako skopo piscem slovenskim, ki so sicer nemčevali dovolj. Šele v zadnjih desetletjih smo „z napredkom in kulturo veliko množino“ takih tujk vzprejeli v knjigo. Vender se nádejem, da je razpravica moja dokazala, da se oblike na *-irati* niti v národni govorici niti v knjižni slovenščini niso ukorenile toliko, da bi jih ne bilo móči iztrebiti. Sicer pa se mi vidi, in zadovoljen konstatujem to, da nadpolovični večini boljših pisateljev naših rabijo oblike na *-ujem -ovati*; in če te moje besede kolikor toliko pomorejo, da se ta raba še bolj utrdi in razširi, zadovoljen sem. Ali završujoč prvi ta odgovor, usojam si izreči željo in prošnjo, da bi „Učit. Tovariš“, ki je opozoril čitatelje svoje na g. Pintarja dokazovanje, resnici na ljubo storil takisto tudi gledé na moje razloge, vsaj gledé na tehtnejše. Audiatur et altera pars!

(Dalje prihodnjic)

V. Bežek.

LISTEK.

»Slovenska čitanka« za drugi razred srednjih šol. Sestavil in izdal dr. Jakob Šket, c. kr. profesor. II. V Celovcu, 1891. Tiskala in založila tiskarna družbe sv. Mohorja. Cena 80 kr. — Ta knjiga obseza na 200 stranéh 160 sestavkov pesniške, pripovedne in poučne vsebine; obširneje jo ocenimo prihodnjič.

Slovenske učne knjige za ljudske, obrtne in srednje šole. (Konec.) Na podlagi tega poročila je deželni zbor v 11. seji sklenil: 1. Deželnemu odboru se naroča, naj pri šolskih oblastvih dela na to, da se na slovenskih vzporednih razredih za grščino uvede slovenski učni jezik, in polagoma tudi na višjih razredih gimnazij v Ljubljani in Novem Mestu za slovenske učence uvede slovenski učni jezik; 2. deželni odbor se pooblašča, da založnikom potrebnih učnih knjig za 5., 6., 7. in 8. razred slovenskih ljudskih, oziroma meščanskih šol, potem obrtnih ljudskih nadaljevalnih in srednjih šol dovoljuje primerne podpore; 3. v ta namen se dovoli za leto 1891. vsota 2000 gld. iz deželnega zaklada.

Gledé na ta sklep je deželni odbor sklical dne 7. prosinca t. l. enketo, h kateri so bili povabljeni in so prišli gg.: dež. šolski nadzornik *J. Šuman*, gimnaz. ravnatelj *A. Senekovič* in *Fr. Wiesthaler*, ravnatelj c. kr. strokovnih šol *J. Šubič*, profesorji *Fr. Levce*, *Fr. Orožen*, *S. Rutar*, učitelj *J. Tomšič*, okr. šolski nadzornik *A. Žumer*, učitelj c. kr. strokovnih šol *A. Funtek* in učitelj *J. Belč*. Enketi je predsedoval zastopnik deželnega odbora g. dr. *J. Vošnjak*.

Enketa se je izrekla, naj se izdadó nastopne knjige: I. Za ljudske šole: a) Berilo v treh oddelkih za 5.—8. razred in Slovnica. G. prof. *Levce* je obljubil, da sestavi berila in sicer I. del še v tem letu in da spiše slovnico. b) Računice za 6., 7. in 8. razred bode spisal g. *Tomšič* po Močnikovih računicah. Pripravljen je tudi spisati navodilo, katerega je treba za učiteljsišča. c) Zemljepis za 6., 7. in 8. razred bode spisal g. prof. *Orožen* v 3 delih in sicer 1. del že do konca malega travna, takó da se bode lahko natisnil še pred začetkom novega šolskega leta. d) Zgodovina naj bi se priredila po Gindelyjevi knjigi; za to delo naj bi se pridobil g. prof. *J. Vrhovec* v Novem Mestu. e) Prirodopis za 6., 7. in 8. razred. Ker je g. ravnatelj *J. Lapajne* že prevél Pokornega prirodopis, pregledj se ta rokopis, in ako se potrdi, natisni se. f) Prirodoslovje je obetal spisati g. ravnatelj *A. Senekovič* v treh delih, katerih prvi bi bil končan do konca tega leta. g) Atlante za ljudske in srednje šole naj bi izdal založnik Hölbl na Dunaji, kateri je po pozvedbah g. prof. *Rutarja* pripravljen izdati slovenske atlante, ako se mu preskrbi prevod. G. prof. *Rutar* je obljubil, da zvrši prevod. h) Gledé na knjige o veronauku se je enketa izrekla, naj bi bile pisane pravilneje, in naj bi se šolske oblasti zaradi tega obrnile do kn. šk. ordinarijata.

II. Za obrtne šole: a) Obrtno pisje bode g. *A. Funtek* dovršil še letos. b) Kratak nauk v menicah, spisal dr. *Romih* na Krškem. Rokopis se pregledj, in ako bode pripraven, dovóli se za natisek primerne podpora. c) Matematika in geometrija je po mnenji gosp. ravnatelja *Šubiča* nujno potrebna za obrtne nadaljevalne šole. Pripravljen je spisati to delo.

III. Za srednje šole: a) Nemško berilo za slovenske paralelke na gimnazijah. G. ravnatelj *Wiesthaler* omenja, kakó težko je poučevati nemščino na slovenskih paralelkah, ker ni nobenega pripravnega berila. Profesorji nižje gimnazije bi se lotili tega dela, čegar koučno uredbo bi prevzel prof. dr. *Požar*. O tem je bila obširna debata; opozarjalo se je, da bi bilo treba tudi posebne nemške slovnice za slovenske para-

lelke, ker je Heinrichova pretežka in namenjena le Nemcem, b) Zgodovina. Prof. Rutar opozarja, da je Jesenkova zgodovina prve izdaje pošla; naj se torej ministerstvo naprosi, da potrdi že tiskano novo izdajo. G. dež. šolski nadzornik Šuman poroča, zakaj ni ministerstvo, kolikor je njemu znano, potrdilo knjige. Dotični listi bi se morali odpraviti in nadomestiti z drugimi. c) Geometrijo bode po izjavi g. Senekoviča izdal Bamberg, namreč prof. Hočevarjevo, katero je v nemškem izvorniku ministerstvo že potrdilo. d) Latinsko-slovenske vadbe so tudi že pošle; torej naj bi se g. prof. Kermašner opozoril, da priredi drugo izdajo. e) Latinsko slovnico predeluje g. Hrovat. f) Mineralogija bi se morala na novo izdati za učiteljsišča, za katera še ni nobene take knjige. Ravnatelj Šubič jo že ima predstavljeno po Hochstetterji in Bischingu. g) Obči latinsko-slovenski slovar bi se moral pripraviti po mnenji ravn. Senekoviča. On opozarja na silne težave pri branji Livija v 5. letu in méni, naj bi se latinščina tudi na višji gimnaziji poučevala slovenski. — Gledé na grščino, katera naj bi se vsaj na spodnji gimnaziji učila slovenski, dvoji g. Šuman, da bi ministerstvo dovolilo táko izpremembo.

Napósled izreče g. dr. Vošnjak v imeni deželnega odbora zahvalo vsem gospodom, da so se potrudili k enketi in želi, da bi se že v tem letu začelo z izdavanjem najpotrebnejših knjig. Torej smemo upati, da se odpravi glavni nedostatek slovenskega šolstva, in da dobimo potrebne učne knjige. Imena pisateljev, kateri so prevzeli dela, ta so nam porok, da bodo knjige na vrhunci sedanjega šolskega slovstva. Dr. J. V.

Deutsch - slovenisches Wörter - Verzeichnis zu Prosch und Wiedenhofers deutschem Lesebuche für die I. Classe der Gymnasien und verwandter Lehranstalten. Verfasst von I. Fon, k. k. Gymnasiallehrer. Wien. Verlag von Carl Graeser, 1890. 8° str. IV + 120. Cena 90 kr. — Obširnejše poročilo nam je obljubljeno.

»Die österreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild.« V IX. zvezku tega dela, čegar prvi snopič je izšel sredi meseca svečana, popisani bodeta Primorje in Dalmacija, natanko po načrtu pokojnega cesarjeviča Rudolfa. Vseh snopičev bode okólo 20, dovršen pa bode ta zvezek spomládi prihodnjega leta. Za Primorje je odločenih 24, za Dalmacijo 17 sestavkov, kateri bodo opisovali obé deželi v zemljepisnem, zgodovinskem, književnem in splošno národnem oziru. Delo bode mimo tega okrašeno z okólo 260 ilustracijami, katere so zvršili prvi umetniki avstrijski. Naroča se lahko v sléharni knjigarni, snopič po 30 kr.

Slovenska pravna terminologija. Na občem zboru »Pravnika« je poročal društveni tajnik dr. D. Majaron, da je odboru poslala že dobra tretjina raznolikih izpiskov iz slovenskih zakonikov, in da se mu skoro predloži tudi ostanek. Ko se gradivo pregleda in izbere, uredila ga bode končno posebna komisija, sestojéča od pravnikov in jezikoslovcev.

Pevski zbor »Glasbene Maticе«. Slovenci radi in dobro pojó, tega nam ne odrekajo celó nasprotniki. To svojstvo naše nas je usposobilo, da so se v vsakem večjem kraju, navadno po čitalnicah, osnovali pevski zbori, ki s pesmijo slovensko in slovansko pospešujejo društveno življenje, budé in krepé národno zavest. Ali ta namen pevskih zborov, dasi lep in plodonosen, ne more in ne smé nam zadoščati, ako se hočemo popeti do óne visoke stopinje, na kateri samopravno kraljuje glasba kot umetnost, izključujoč vse neumetnostne težnje. Tem zahtevam hoče ustrezati »Glasbena Matica« — ta slovenski konservatorij — z novo osnovanim pevskim zborom. Le-tá se že marljivo vežba in resno pripravlja, da upraviči nádeje slovenskega občinstva, in ognjevito oduševljenje, ki nautaja pevce za vzvišeni namen, porok nam je, da se skoro pokažejo namerjani učinki. Ko se osnuje še mešan zbor in okrepi orkester, ondaj bodo javni na-

stopi združenih »Matičinih« sil merilo, koliko vzmoremo Slovenci v umetnostni glasbi najširšega pomena. — Naj bi vrli pevci po Ljubljani, ki še niso pristopili k društvu, uvažili »Glasbene Matice« plemenito nalogo in združeno delovali, da dospè pevski zbor tem prej od dobrega namena do — gotovega pomena! —f.

Iz muzejskega društva. G. prof. *Julij Wallner* je meseca prosinca predaval o ljubljanskem mestu pred 300 leti, in sicer na podlagi nekaterih računskih knjig in zapisov mestne uprave, oziroma magistrata ljubljanskega z leta 1590. in leta 1591. Govoril je o uredbi mestne uprave pred 300 leti, primerjal tedanjo denarno vrednost današnji vrednosti in potem navajal dohodke in troške, kakor jih kaže ohranjene knjige. Povedal je dökaj zanimivih értic o denarnem gospodarstvu, katere pričajo, da niso tedanji mestni očetje naši kár nič skoparili pri nekaterih prilikah. Bodi omenjeno še to, da so trdne platnice navedenih računskih zapisnikov popisane srednjevisokonemški, na jednih se čitajo celó starejši zapiski. — Nekoliko obširneje prihodnjè.

Prebivalstvo ljubljansko po občevalnem jeziku. O ljudskem štetju v Ljubljani podajamo bralcem svojim za sedaj samó podatke o občevalnem jeziku; obširnejšo splošno studijo nam je za jedno prihodnjih številok obljubil na podlagi uradnih izkazov spisati magistratni konceptni pristav g. *E. Lah*.

Dóba	Mestni oddelki	O b č e v a l n i j e z i k								Tujci ¹⁾	Prebivalstvo sploh
		slovenski	nemški	óoški	laški	hrv.-srb.	poljski	rusinski	rumunski		
dné 31. grúdná 1890. leta	Šolski oddelok	3316	535	18	35	2	—	—	—	105	4011
	Šentjakopski oddelok	5367	839	27	15	1	2	—	—	155	6406
	Dvorni oddelok	6628	1979	53	77	11	10	2	—	250	8710
	Železniški oddelok	5957	1538	23	19	4	—	—	—	233	7774
	Skupina predkrajev	1397	21	2	2	—	—	—	—	11	1433
	Aktivno vojaštvo	1535	515	56	19	9	1	1	—	35	2171
	Sploh	24200	5127	179	167	27	13	3	—	789	30505
31. grúdn. 1880.	Sploh	18845	5058	136	172	5	7	—	1	1400	26284

¹⁾ Prebivalci, ki v Dolitaviji nimajo svojega domačinstva in zategadelj po predpisih o ljudskem popisovanju pri občevalnem jeziku ne smejo biti upoštevani.

Dekoracijska dela za novo gledališče ljubljansko, to je za prospekte, kulise, zavese i. t. d., razpisal je deželni odbor v minulem meseci. Prospektov je namenjenih osemnajst; med njimi bode bleško jezero, mestni trg ljubljanski, pogled na kako kranjsko mesto, vas na Gorenjskem, notranjost kmetske hiše i. t. d.

Slovensko gledališče. — Dvé 2. svečana se je ponavljala z lepim uspehom gluma »Čevljar baron«, dné 8. svečana pa burka »Slovenec in Nемец.« To poslednjo predstavo upravičuje vsekakor jedino to, da je bila na pustno nedeljo, sicer pa je skrajni čas, da za vselej izgine s pozorišča slovenskega.

Predstava dné 15. svečana: »Deborac«. Národna igra v štirih dejanjih. Spisal dr. S. H. Mosenthal. Poslovenil Fr. Cegnar. — »Deborac« je sicer že davno prebila najlepšo dóbo svojo, vender i dandanes ni najslabša med novejšimi dramami. Navzlic raznim nedostatom (zlasti konec je motiviran precèj slabo) nahajamo v tej igri dökaj pesniških lepot in zanimivih prizorov, kateri so velikega gledališkega učinka. Naslovna naloga je jako hvaležna, ali tudi težka, vender jo je gospá *Borštnikova* pogodila prav dobro, ako odštejemo posamične negotovosti zlasti v prvem dejanju. Dober je bil gosp. *Danilo* kot Jožef, dasi je igral nekoliko pretirano; gosp. *Jenič*, kateri je iz posebne prijaznosti prevzel nalogo župana Lovreta, igral je primerno, sevéda bi bi bili časih želeli živahnej-

šega igranja. Glasno pa moramo grajati, da je govoril v nar e čji. Baš gledališke predstave slovenske so močno vplivale na vsakdanjo govorico našo in celó v nižjem prebivalstvu iztrebile dôkaj ónih barbarizmov, kateri so se govorili še nedavno; zató se moramo kár najodločneje upreti narečju v dramatiški slovenski in zajedno pričakujemo, da nam ne boóe iznova govoriti o tem čudnem pojavu. — Drugi igralci, katerim itak v tej igri ni večjih nalog, zadoščali so. Obilo pohvale so si pridobile skupine, zlasti odhod svatov.

Predstava dné 22. svečana: »Svilnati robeč«. Šaljiva igra v treh dejanjih. Spisal Božidar Borgjoški. Prevél Vaso Petričič ml. — Ta igra nima posebnega dejanja, tudi se razvija káj počasi in sloní na zgolj slučajnostih. Ako bi dr. Branko Rajič slučajno ne odposlal netočnega telegrama, in si Pavel Zvekič slučajno ne prisvojil napačnega robeča, bila bi igra v obče nemožna. Po drugi stráni pa treba priznati, da je dvo-govor izredno živahen, pogostoma jako dovtipen, izkratka: igra je zanimiva navzlic nedostatkom svojim. Občinstvu je prijala dôkaj dobro; za uspeh je sevéda zahvaljati zlasti g. *Borštnika* (Pavla Zvekiča), čegar igra in maska je bila res izborna.

Spomenik Vodniku v Koprivniku. Letos boóe ravno sto let, odkar je v Koprivniku, kjer je Vodnik služboval prva leta, samostojna lokalija. Zató se je v Koprivniku ustanovil odbor, kateri hoče v óndotni cerkvi Vodniku postaviti dostojen spomenik. Lepi nameri želimo najboljšega uspeha!

Vilharjeva slavnost v Gospiči. Poročali smo že, da je naš rojak F. S. Vilhar, sedaj kapelnik v Gospiči, nedavno praznoval petindvajsetletnico glasbenega delovanja svojega. Slavnost, katero mu je o tej priliki priredilo pevsko-glasbeno društvo »Velebit« v Gospiči, zvršila se je kár najsijajneje. Na vélikem koncertu so se pele zgolj skladbe Vilharjeve, potem pa je še nastopil véličasten zbor, katerega je ustanovil Vilhar sam, in iz okolo 70 ženskih, moških in deških grl sta zavzneli dve pesmi, péti takó, kakor póje zbor Slavjanskega národne pesmi ruske. Umeje se samó po sebi, da so duhovitemu skladatelju in kapelniku čestitali kár najsrčneje; tudi iz raznih krajev od blizu in daleč je prejel obilo brzozavnih in pismenih pozdravov. — Izvestno ustrežemo bralcem »Ljubljanskega Zvona«, ako priobčimo v prihodnji številki kratek životopis in nekatere črtice o dosedanjem glasbenem delovanji tega slovečega umetnika.

Podpiralna zaloga slovenskih vseučilišnikov v Gradci je izdala deseto poročilo o svojem delovanji in stanji. Čistih dohodkov z obrestimi vred je bilo v minulem letu 1038 gld. 13 kr., s prištetim prebitkom prejšnjega leta (444 gld. 91 kr.) pa 1483 gld. 4 kr. Troški so znašali 898 gld. 66 kr., med temi za podporo velikošolcem 573 gld. Prebitek znaša torej 584 gld. 38 kr. Glavnica znaša v pismih nominalne vrednosti 7200 gld., v gotovini 300 gld. Odbor je zboroval osemkrat in je rešil 71 (prejšnje leto 97) vloženih prošenj; odbiti sta bili 2, drugim ógim se je dovolila vsota 573 gld. Najmanjša jednokratna podpora je bila 4 gld., največja 15 gld. Podpiranih je bilo 12 (prejšnje leto 19) slovenskih vseučilišnikov, namreč 7 pravnikov in 5 medicincev. Modroslovca med prosilci to leto ni bilo nobenega. Po deželah jih je bilo 8 s Štajerskega, 3 so bili s Kranjskega, in jeden je bil s Primorskega. Koroškega Slovenca, ki bi bil prosil podpore, to leto ni bilo, in sploh ni bil nobeden vpisan na vseučilišči. Podpiralni zalogi je na čelu velezaslužni g. prof. dr. Gregorij Krek, njega namestnik je g. prof. dr. Bidermann, tajnik g. Bogomil Krek; odborniki so gg.: Fr. Krančič, Anton Schwab, Jaroslav Žitek, Fr. Gestrin, Mihael Munih.

Dva poljska romana. *Aleksander Głowacki* (Bolesław Prus) je pisal najprej listke za razne časopise; mnogo jih je pisal tudi v »Kurjeru Warszawskemu«. Navadni listkarji najrajši plavajo po širokem morji fraz, in res smo se navadili, da od njih tudi ne zahtevamo globokih mislij, niti vzvišenih ali tudi le praktičnih idej. Prus pa je takoj spo-

četka rad širil koristne misli, priporočal delo in varčnost ter učil, kakó draga sta človeku čas in dana mu sila za delo. Rekel je rad kaj proti raznim predsodkom in slabim naklonostim, kot oviram zdravega kulturnega dela. Četudi ta struja ni bila posebno krepko izražena, vendar je bila v poljskem zraku, vedno še precej gostem, romantiškem, nekako podobna vetriču, ki je le obetal, da bode razganjal romantiško — meglo. Ali globoko ta pisatelj ni sezal, večkrat se je zadovoljeval s površnim smehom — za dobrohotne čitatelje, ki se radi — smejejo.

Potem je pisal kratke povesti — s kako vodečo mislijo. Taki so »Listy z starego obozu« (tabora), v katerih dobro riše neke smešnosti malo omikanih ljudi. Tudi: »Kłopoty babuni« (skrbí stare matere) imajo veliko, toda nižjega humorja, ki prehaja časih naravnost v karikaturu in sevéda ni več izraz — življenja. Bolj se približava življenju drugo delo »Pałac i rudera« (1875); tu riše mislitelja, kateri bi mogel odkriti kaj jako koristnega za človeštvo, ali nima podpore in — propada. Toda vse te misli in težnje so še premalo jasne, premalo celotne: premalo govoreč ljudje in dogodki, preveč pa pisatelj — sanjari.

Tudi druge nasledujoče povestice še niso dovršene, čeprav se trudi pisatelj, da bi mislil in opazoval realneje, in tem mislim in opazkam dajal umetniški oblik v povesti, kar se mu pa večkrat ni posrečilo (prim. Chmielowskiego: »Zarys literatury polskiej z ostatnich lat szesnastu«; Wilno 1881. str. 141—45.).

Širšo nalogo si je postavil v dveh romanih, o katerih bodem nekoliko izpregovoril, ker v njih pisatelj kolikor toliko izrazilo riše poljsko življenje in težnje njegove.

1. »Placówka (predstraža), powieść, wydanie trzecie przejrzone, Warszawa 1889.« — Józef Ślimak ima majhno posestvo pri reki Białki na griči: deset orál zemlje, ženo in sinova Jędrka in Staska, deklo in hlapca Owczarza. Najemal je še druge delavce, toda vsi, posebno domači ljudje, bili so pridni, saj so vedeli, »že jak pan jest po to, ażeby bawił się i rozkazywał, tak chłop jest po to, ażeby karmił innych i siebie (11).« Prepriden pa gospodar vendar ni: rad bi spal, ko treba orati, in tudi zemlja se toži nanj, da ji komaj za desetih let dá počitek in jo slabo gnoji. Zató se pa kaže glina izpod črnic.

Graščakov svak je liberalec, pravi »farmazon« (prosti zidar) in demokrat.

Ślimakova žena nagovarja moža dve, tri leta, da bi prikupil govedčce in zakupil še loko od graščaka. Jako lepo je opisano, kakó kupujejo kravo: pogajajo se zánjo dolgo, dolgo in jako pametno — kakor pri nas — pri kupici žganja, takó pametno, da kupec Ślimaku napósled ponuja več, nego zahteva, da se kolneta in objemata, dokler se kúp ne sklene v polni pijanosti. Drugi dan pa gre Ślimak s sinovoma h graščaku, da zakupi loko. Gospá ga vpraša, ali sta to njegova dečka?

— Naša sta, jasna gospá.

— Torej pošiljaj mi ju; učila se bodeta čitati pri nas!

— Saj ne utegneta pri nas, jasna gospá! Starejšega vedno potrebujemo doma . . .

— Torej pošiljaj mlajšega.

— Tudi ta že svinje pase . . .

Čisto kakor časih pri nas, kaj ne? In ko se graščák nič ne pogaja in ponuja na prodaj loko prav ceno za 120 r. s pogojem, da ne bi vprašal žene za svét, Ślimak neče, dasi bi moral samó za zakup na leto plačevati 70 r. Misli si, da bodo kmalu delili gospodske zemlje med kmete, sicer ne bi loke graščák ponujal na prodajo — toli cenó. Ta misel se mu zdi še verjetnejša, ko pridejo mérci merit železnico. Ślimak jim prodaja kokoši, maslo in sicer prav dobro.

Nekoliko romantiška je Zoska: popolnoma ni pametna, zvečer prihaja in pušča dveletno svojo hčerico — Owczarzu.

Graščák pozimi vabi góste: veselé se in plešejo, po cesti pa se tiho pripelje žid, gleda in — misli, potem pokliče lakéja, da ga naznani gospodarju; ne boji se, da ga ne vzprejme, saj ima nemške naseljenike, za katere bode kupil graščino.

— Sedaj plešejo, odgovoré židu.

— To je ravno dobro.

— Szlachcic ne pusti plesa zaradi računov.

— Bode pa prodal brez računov.

In res: szlachcic ne utegne napisati kupoprodajnega ugovora, zato ga spiše ta žid Nirszgold: szlachcic samó hitro, hitro podpiše, da ne bi se srdil dragi gost pan hrabia (grof), ako bi ga gospodar dolgo pustil samega. Ali žid mrmrá:

— Za leto dnij bode imel (grof) večjo težavo — s svojimi upniki.

Gostje pa plešejo do večerje in po večerji brez kouca in kraja.

Drugi dan pa že kupujeta dva Nemca od Šlimaka posestvo; rada bi postavila na njegovem griči málin na veter. Šlimak neče dati svoje zemlje: ne boji se hudih groženj Nemcev, da jo bode moral prodati. Vé pa, da ga bodo grizli ti nemški sosedje, in skoro mu je žál, da zemlje ni prodal, ali odločnejša žena mu pravi:

— Ne bodete ne dočakali tega, vi in ti švabi! . . . In če mi je pasti mrtvi, če bi me že zakopali v grob, izrijem se iz zemlje, in ne dam, da se stori krivica otrokom!

Ženina odločnost ohrabri tudi možá, in odloči se, da ne pojde odtod, akotudi bi ga hoteli razsekati na drobne kóisce. Ali szlachcic naznani v tem ves truden in zaspán milostivi svoji, da je graščino prodal — židu.

— Hvala Bogú, da pojdemo vender odtod, odgovorí gospá.

Čez teden dnij sta bila graščák in njegova žena že — v Varšavi, ali v grádu se je prodajalo (in kralo) vse — do oken. Pridejo Nemci: sekajo gozd, kopljejo kamen, vse delajo skupno. Toda zaupna njih možá, stari in mladi Hamer, osleparila sta jih. Stavijo si hiše, velike, lepe, čiste; vsaka ima pód in kuhinjo posebe. Šlimak tudi njim prodaja marsikaj, ali to vaščanom ne prija. Celó babe govore: »Res je milosréni Bog povsod jeden, ali vender je to grda reč.« Železnico delajo. Hamerja si služita tu veliko, toda Šlimaku ne dajeta dela, ker jima neče prodati zemlje. Bliža se železnica: »Za nekaj let se bode vozilo po nji vsak dan na stotine vóz hitrih kakor ptice; vozili bodo ljudi in blagó, bogaté bogatine, siromašdč siromake, krepčč mogotce, zatiraje slabotnike, širé mode, množé zločine, kar se vse skupaj zóve — omika.« In res, s prvim vlakom se začenjajo tatvine, prej nezname v okolici, vso trgovino pa si prisvojé — Nemci.

Šlimak mora prodati kravo, ker nima sedaj dosti paše. Hamer pa ga zopet nagovarja, naj prodá zemljo, katera je Nemcu neizogibno potrebna, ali Poljak neče, četudi ga Hamer ošteva: »Ponujam mu sto rubljev za orálo, nezaslišano ceno, ali on mi baja, da drugje ne bi mogel živeti . . . Verfluchter!« Tatvine se množé, kradejo posebno Nemcem, ali tudi Šlimaku ukradejo konje. Gospodar dolží Owczarza in ga iztira iz hiše s hčerico Zoškino: gré, išče kónj, in oba zmrzneta. — Čitatelj pač vidi, da je vse to preromantiško-sentimentalno pretirano: na odločnega Poljaka in njegovo ženo se valí nesreča za nesrečo. Domačini bežé ali pa umirajo (tudi žena umrje), napósed še pogorí. V nesreči mu tuji naseljeniki nekaj pomagajo, vaščánje pa ne, ker je prijatelj Nemcem. V največji stiski ga tolaží župnik, mirí s sosedí, in prejšnji njegov največji sovražnik (Grzyb) mu daje celó sestro za ženo in 15 orál zemlje. Hamer pa mora prodati graščino Poljakom.

Zmagal je Poljak Nemca — vsaj v romanu.

Kompozicija je naravna, neprisiljena, pripovedovanje živo, značaji so precčej — ali ne dosti tipiški, le — nesreče je nekoliko preveč. Čitatelju je posebno žal oločne Šlimakove žene, katera je do zmage pomogla — največ. Znané so pa tudi res poljske žene, da se znajo boriti. Da bi le energijo svojo rabile vselej pametno in spoznavale, odkod jim grozi največja nevarnost!

Dr. Fr. J. Celestin.

(Konec prihodnjič.)

Listnica. — Ljuboslav (II.)

»Glej! iskrica je mala
Tje v slamno streho pala,
Požar je vstal strašán;
In plamen zmir naraša,
Vse, vse bo ognja paša —
— — — — —
Prav res: ko pride dan,
Celó ta pesem Vaša! —

Črtomir. »Pretekla so mi sreče leta,
Sedanost moja je brez cveta,
Prihodnost malo mi obeta« —

kakor kažó vse pesmi, na pesniškem polji celó nič! — Germanovič.

»Moje je nebo ljubezen,
Angelji roke cvetoče
Drage moje Josipine,
Ko mi gladi čelo vroče.« —

Hm, hm! — Rafael, Sonetje! Groza! In celó taki: »Oj, hiša rojstna, hiša mojega očeta«, in »Al' mené up golj'live sreče je izvabil,« to je prav tisto kakor: »O Vërba! sréčna drága vás domáča« . . . samó nekoliko — drugače! — A—r. Oblika poslanim pesmim je slaba, tudi pogrešamo pri vsaki krepkega konca. Vender ni nemogoče, da bi nam kdáj ne poslali lepšega građiva. — K—v. Zakaj spočetka poslanih értic prebirate baš Arnimove »Kronwächterje«, tega nam ni móči umeti. Sicer pa ne mislite, da so takšni aforistiški spisi že — poezije v prozi! — Pošiljatelju povesti »Odpustek«: Motiv te povesti bi morala porabiti spretna roka, in potem bi ne bila napačna. V tej obliki ni za natisek. — Pošiljatelju razprave »Vzporedba národnih pravljic, katere nam pripovedujejo o treh bratih«: Spis je premalo korenit in zanimiv, da bi ga mogli priobčiti. — M. K. (»Zimski dan«) takisto. Poleg tega je bil zimski dan popisán že stokrat in stokrat. — J. K. V noveleti »Pozabljeno« pogrešamo potrebne karakteristike, mimo tega so posamični prizori nemožni. Morda nam pošljete kaj boljšega. O pesniškem građivu o priliki pismeno. — Mihajlov (»Škoda ga je«): Najbolj je bilo izvestno škoda truda in popirja! — J. Č. »Misli vaškega godca« nam ne prijajo; zlasti óne štirivrstne poskočnice ne sodijo v leposloven list. Nekoliko národnega blagá o priliki. — J. F. (»Oderuhova smrt«); Zakrajan: Nerabno.

G. g. pošiljateljé národnih stvari prijazno prosimo, naj nam blagovoljno oprosté, ako njih stvari še niso prišle na vrsto. Kakor je razvidno iz denášnjega lista, priredili smo posebno predalo, kjer hočemo priobčevati národno blagó, kolikor nam bode dopuščal prostor.

Národu slovenskemu!

V slavnostnih dneh 29. in 30. ržnega cveta leta 1889., ko smo odkrivali spomenik **Valentinu Vodniku**, začetniku pesniške književnosti slovenske, oglašala se je živeje negoli kdaj misel, da bi se takisto postavil spomenik največjemu pesniškemu geniju, kar jih je doslej rodila zemlja slovenska, pesniku, čegar dela ponosno prištevamo najizbornejšim proizvodom vseh národov, ljubljencu našemu **Frančišku Prešérnu!**

Razpravljati ni treba posebe, kaj je **Prešéren** nam, niti kaj bode **zanamcem**: ime **Prešérnov** je z neizbrisnimi črkami zapisano v zlati knjigi pesniškega in občekulturnega razvoja našega!

Takemu veleumu veličasten spomenik! Za deset let hočemo slaviti **stoletnico Prešérnov**ega rojstva — postavimo mu tedaj vidno znamenje, katero še poznih let pričaj domačinu in tujcu o ljubezni in zahvalnosti naši! —

Živo uverjen, da bode ta poziv odmeval v vseh srcih slovenskih, katerim je do národne časti, ukrenil je pomnoženi odbor »Pisateljskega podpornega društva«, da prične nabirati doneske za **Prešérnov** spomenik. S prijazno prošnjo se torej obrača do vseh slavnih društev in zastopov, do sléharnega rodoljuba po deželah slovenskih, izkratka, do vsakogar, komur je drago ime **Prešérnov**, naj nam z blagovoljnimi doneski pomaga uresničiti častno namero in takó zajedno vredno poravnati dolg slovenskega národa do najboljšega pesnika svojega! Zlasti upamo, da se bodo čitalnice slovenske na besedah in veselicah svojih često in drage volje spominjale **spomenika Prešérnov**ega!

Troški bi bili vsekakor znatni, vendar je podpisani odbor uverjen, da bode tolikrat izpričana požrtvovalnost slovenska vzmogla potrebno vsoto in omogočila praznovati **stoletnico Prešérnov**o takó, kakor si je lepše ne moremo misliti!

Rojaki slovenski, na delo tedaj! Vsakdo skrbi po svojih močéh, da se o **stoletnici Prešérnovi** vzdigne spomenik, o katerem bomo rekli ponosno, da ga niso postavili posamičniki, nego vesoljni národ naš prvemu pesniku svojemu!

Doneski naj se blagoizvolijo pošiljati »Pisateljskemu podpornemu društvu v Ljubljani«.

V Ljubljani, dné 8. svečana 1891. leta.

Dr. Jožef Vošnjak,
predsednik.

Anton Funtek, blagajnik.	Simon Rutar, tajnik.
Fr. Levec.	Vatroslav Oblak.
Fr. Orožen.	Rajko Perušek.
Ivan Tomšič.	Luka Pintar.
Andrej Žumer.	Maks Pleteršnik.
Jožef Apih.	Dr. Lavrencij Požar.
Anton Aškerc.	Dr. Tomaž Romih.
Anton Bartl.	Ivan Scheinigg.
Dr. Karl vitez Bleiweis.	Henrik Schreiner.
Dr. Fr. Celestin.	Andrej Senekovič.
Martin Cilenšek.	Dr. Jakob Sket.
Jožef Cimperman.	Vekoslav Spinčič.
Dr. Fr. Detela.	Luka Svetec.
Peter Grasselli.	Jožef Starè.
Simon Gregorčič.	Ivan Steklasa.
Fr. Hauptmann.	Jožef Stritar.
Ivan Hribar.	Dr. Karl Štrekelj.
Fr. Hubad.	Ivan Šubic.
Dr. Benjamin Ipavec.	Fr. Šuklje.
Janko Kersnik.	Dr. Ivan Tavčar.
Dr. Fr. Kos.	Dr. Pavel Turner.
Dr. Gregorij Krek.	Anton Trstenjak.
Dr. Ivan Mencinger.	Matija Valjavec.
Dr. Matija Murko.	Fr. Wiesthaler.
Ivan Murnik.	Ivan Vrhovec.
Dr. Jernej Zupanec.	

„Ljubljanski Zvon“

izhaja po 4 pole obsežen v veliki osmerki po jeden pot na mesec v zvezkih ter stoji vse leto 4 glđ. 60 kr., pol leta 2 glđ. 30., četr leta 1 glđ. 15 kr.

Za vse neavstrijske dežele po 5 glđ. 60 kr. na leto.

Posamezni zvezki se dobivajo po 40 kr.

Izdajatelj Janko Kersnik. — Odgovorni urednik dr. Ivan Tavčar.
Upravništvo „Národna Tiskarna“ Gosposke ulice št. 12. v Ljubljani.

Tiska »Národna Tiskarna« v Ljubljani.